

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1012

9. RUJNA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Hrvati ponovo
biraju elektorski

SADRŽAJ

8

Sprovod biskupa
Slavka Večerina
**Ispraćaj prema
vječnosti**

12

Prof. dr. sc. Mario Bara,
pročelnik Odjela za sociologiju
na HKS-u u Zagrebu
**Identitet je neraskidivo
vezan uz kolektivna
sjećanja**

20

Svečani prijem prvaša
Neki novi klinici

22

X. žensko tradicijsko češljanje
i izrada ogavlja u Baču
**Tradaciju prenose
na mlađe**

33

Završen projekt 52 nedilje
tradicijske kulture u Tavankutu
Iskorak u prezentaciji

34

Uz marijanski blagdan
**Žalosno 250. proštenje
kapele Gospe žalosne**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

I popis i izbori

Ministrica za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Gordana Čomić** raspisala je u ponedjeljak izbore za nacionalna vijeća nacionalnih manjina za 13. studenoga. Nacionalnomanjinska vijeća, tijela zadužena za ostvarivanje prava u četiri područja (obrazovanje, informiranje, kultura i službena uporaba jezika), birati će 23 manjine, od toga 19 ih bira neposredno jer je dovoljan broj njihovih pripadnika upisan u Poseban birački popis (PBS), a četiri nacionalne manjine, među njima i hrvatska, imat će elektorske izbore. U čemu se razlikuju ova dva načina izbora? U tome da pripadnici prvih 19 manjina (upisanih u PBS) u danu određenom za izbore izlaze na biračka mjesta i odlučuju kojoj će od ponuđenih lista dati svoj glas, dok ovi drugi nemaju mogućnost izravnog glasanja već svoj glas daju elektorima (svojim ovjerenim potpisom) koji će zatim na elektorskoj skupštini birati članove, a zatim i rukovodstvo vijeća za sljedeće četiri godine.

Ili kako to objašnjava Republička izborna komisija: »Izbori putem elektorske skupštine predstavljaju način posrednog izbora članova nacionalnih vijeća, jer pravo glasa na tim izborima nemaju svi pripadnici nacionalne manjine upisani u PBS, već samo oni koji su se, u zakonom uređenom postupku, prijavili i ispunili zakonske uvjete da budu elektori odnosno da na elektorskoj skupštini biraju članove nacionalnog vijeća. Ključni uvjet da neki birač dobije status elektora je da ga svojim potpisima podrži određen broj birača – pripadnika nacionalne manjine«.

Drugim riječima, dok će manjine koje izlaze na neposredne izbore sve do dana glasanja moći razmišljati i vagati kome dati svoj glas na temelju predizbornih programa i kampanje, manjine koje biraju vijeća elektorski će to morati učiniti ranije – bilo da sami krenu u prikupljanje potpisa i prijave se za elektore, bilo da daju svoj potpis nekom od budućih elektora.

Pri tome, i za jedne i za druge, ovoga puta će se izbori i kampanja održavati u kompleksnijim uvjetima negoli inače. Naime, premda je preporuka da se izbori ne održavaju u vrijeme popisa stanovništva, upravo se to dogodilo. Popis je važan, jer od broja pripadnika nacionalne manjine u odnosu na broj upisanih u birački popis ovisi i način izbora, ovisi broj članova vijeća, financiranje rada vijeća i ostvarivanje različitih prava. Posljednji izbori za nacionalna vijeća oslanjali su se na popisne podatke iz 2011. godine, isto tako će se dogoditi i ove, premda je sasvim sigurno da je u proteklih jedanaest godina došlo do promjena u broju pripadnika različitih manjina. Da je popis urađen prošle godine i da su izbori temeljeni na novim rezultatima vrlo vjerojatno bi i Hrvati išli na neposredne izbore. Ili, druga varijanta da se upisalo još oko 900 Hrvata u PBS. Kako se to nije dogodilo, predstoje nam, kao i u prethodnim izborima – elektorski izbori.

J. D.

Mladež DSHV-a na Konvenciji Mladeži HDZ-a BiH

Zalaganje za proeuropsku budućnost

Predstavnici Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini bili su gosti na III. Programskoj konvenciji Mladeži Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine, koja je održana 3. rujna u Žepču pod sloganom »Generacija odlučnosti«. Mladež DSHV-a predstavljali su predsjednik **Marin Piuković** i predsjednik Podružnice Subotica **Ninoslav Radak**.

Konvenciji su nazočili predsjednik HDZ-a BiH **Dragan Čović**, kandidatkinja HNS-a BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH **Borjana Krišto** te izaslanstvo stranačkih dužnosnika, nositelja lista i kandidata svih razina u BiH.

Predsjednik Mladeži HDZ-a BiH **Mate Lončar** u svome obraćanju kazao je kako je Mladež HDZ-a BiH uvijek imala potpuno povjerenje središnjih tijela HDZ-a BiH i predsjednika Dragana Čovića, a to se potvrdilo i sada prilikom formiranja svih lista za opće izbore u BiH.

Predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković** u svom je govoru iskazao podršku predizbornim aktivnostima koje

provodi Mladež HDZ-a BiH za predstojeće opće izbore u Bosni i Hercegovini. Dodao je i kako je na mladima iz BiH, ali i iz Srbije, veliki zadatak u borbi za proeuropsko uređenje država u kojima žive te zalaganju za ekonomsku stabilnost kako bi zaustavili egzodus mladih.

»Za sve to je potrebno da budemo u vlasti, jer jedino tako možemo osigurati ono što je najbolje za naše ljude, Hrvate«, kazao je on.

Istaknuo je i da hrvatska zajednica u Srbiji, iako je do sada ostvarila najviše u povijesti suradnje, još uvijek pred sobom ima velike zadaće, a na tom putu potrebno joj je pomoć prijatelja.

»Zajednica smo koja je konstantno u vrtlogu silnih vjetrova, zajednica izložena kritikama, zajednica kojoj je potrebna pomoć prijatelja. Tu pomoć pronašli smo u vama! Na tome vam velika hvala, isto tako veliku podršku i pomoć imamo i od strane Mladeži i vodstva HDZ-a iz Hrvatske«, naveo je Piuković.

H. R.

Fizioterapija povezala Suboticu i Ivanić-Grad

Prekogranična obrazovna suradnja

Predstavnici Visoke škole Ivanić-Grada u Hrvatskoj boravili su prošloga tjedna u Subotici, a u sklopu suradnje s ovdašnjom Srednjom medicinskom školom u kojoj se odvija nastava i na hrvatskom nastavnom jeziku.

Dekan i profesor Visoke škole Ivanić-Grada doc. dr. sc. **Mile Marinčić** i glavni tajnik te škole **Tibor Kralj** su 31. kolovoza razgovarali s predstavnicima Srednje medicinske škole – v. d. ravnateljem **Miomir Jovanicom** i **Žakijem**, profesoricom stručnih predmeta za fizioterapeute **Gordanom Bašić Palković**, razrednicama hrvatskih odjela fizioterapeuta **Vesnom Bojanić** i **Eminom Tikvicki** (ujedno i koordinatoricom projekta suradnje) te koordinatoricom hrvatske nastave u Srbiji **Morenom Rendulić**.

Ravnatelj Jovanović Žaki kaže kako su na sastanku razmijenjena iskustva u radu škola, razgovaralo se i o unaprjeđenju nastavnog kadra, a razmatrana je i mogućnost daljnjeg školovanja đaka u Ivanić-Gradu.

»Imamo prvi i treći razred smjera fizioterapeut tehničar na hrvatskom jeziku, oni će se po završetku srednje škole moći prijaviti za daljnje školovanje u Ivanić-Gradu. Suradnja je pokrenuta i nadamo se da će biti nastavljena. Škola iz Ivanić-Grada trebala bi se predstaviti i na Saj-

mu obrazovanja u Subotici te sudjelovati na *Projektnom tjednu* jer imaju neke inovacije u području fizioterapije«, kaže on.

Sutradan, 1. rujna, gosti su učenicima predstavili studijski program Visoke škole Ivanić-Grad.

Dekan Visoke škole Ivanić-Grada doc. dr. sc. Mile Marinčić kaže kako planiraju raspisati posebne upisne kvote za Hrvate izvan Hrvatske, koje bi mogle biti interesantne i učenicima iz Srbije, posebice iz subotičke medicinske škole (smjer fizioterapeuti).

»Profil naše škole je biomedicina i zdravstvo, u tom pravcu smo započeli razgovore s Medicinskom školom. Kada su u pitanju posebne upisne kvote, radit ćemo na izradi pravilnika za izbor kandidata kako ne bi došlo do njihove poplave, da budu izabrani samo najbolji. Imamo potporu lokalne samouprave, Zagrebačke županije i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske«, kaže Marinčić.

U petak, 2. rujna, gosti iz Ivanić-Grada primljeni su u Hrvatskom nacionalnom vijeću, gdje su upoznati s položajem Hrvata u Srbiji, a bilo je riječi i o posebnim upisnim kvotama te različitim oblicima suradnje.

D. B. P.

Predsjednik SDSS-a i SNV-a Milorad Pupovac podržao kampanju HNV-a »Znam tko sam!«

Cijelim nizom aktivnosti ključne institucije hrvatske zajednice na čelu s Hrvatskim nacionalnim vijećem u Srbiji, brojne organizacije i veliki broj pojedinaca daju svoj doprinos uspješnoj realizaciji popisa stanovništva, koji će u Srbiji biti proveden tijekom listopada. I Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, svjestan važnosti ovoga društvenog događaja, pruža punu podršku ovim nastojanjima.

Jedan dio tih aktivnosti odnosi se i na kampanju »Znam tko sam!«, koja ima za glavni cilj osvijestiti među građanima važnost iskazivanja punine istine vlastitog identiteta. Konkretno, to znači da ovom kampanjom želimo građane hrvatske nacionalnosti u Srbiji potaknuti da svoje identitetske sastavnice koje se odnose na nacionalno i vjersko – dakle, da su po nacionalnosti Hrvati, da im je jezik hrvatski, a vjera (ukoliko su vjernici) rimokatolička – bez straha i sa zdravim ponosom jasno očituju tijekom popisa. Iste su aktivnosti naišle na cijeli niz pozitivnih reakcija ne samo među pripadnicima hrvatske zajednice već i od drugih društvenih subjekata. Jer, ono što se čini u kampanji »Znam tko sam!« ne samo da je legitimno nego je i zakonski dopušteno, a kako je riječ o kreativno dobro osmišljenoj i realiziranoj skupini aktivnosti, normalno je da pristižu i pohvale. Istina, bilo je i nekoliko suprotnih primjera, recimo uvreda, govora mržnje, prigovora i spočitavanja. Ovo posljednje je činila srbijanska veleposlanica u Hrvatskoj **Jelena Milić**, koja nije odgovorila na pitanje zašto nije tako reagirala na kampanju Srpskog narodnog vijeća u Hrvatskoj »Budi e-Srbin«, koju je ono provodilo za tamošnji popis! Tim prije nas je to pogodilo, jer je Sr-

bija financijski pomogla kampanju SNV-a i različitim aktivnostima pridonijela njezinoj uspješnosti.

No, prvi čovjek institucije koja je provodila kampanju »Budi e-Srbin«, predsjednik Samostalne demokratske srpske stranke i Srpskog narodnog vijeća u Hrvatskoj **Milorad Pupovac**, tijekom održavanja Međunarodnog znanstvenog skupa »Hrvatsko-srpski odnosi« u Golubiću kraj Obrovca, snažno je i nedvosmisleno podržao kampanju koju Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji provodi za predstojeći popis stanovništva. Neposredno nakon što je parafirana Deklaracija o suradnji Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije, primivši vrećicu s logom kampanje »Znam tko

sam!« od predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislava Žigmanova**, predsjednik SDSS-a i SNV-a Milorad Pupovac prisutnima se obratio sljedećim riječima: »Ovo je prvi znak i prva potvrda našeg partnerstva u osjetljivim stvarima kao što je pitanje popisa stanovništva, koje u našim prostorima uvijek nosi sa sobom jednu dozu političkog opterećenja. Mi bismo htjeli pozvati sve ljude, pripadnike hrvatske zajednice u Srbiji da se opredjeljuju bez političkog opterećenja i da to, kao što smo mi činili prema našim sunarodnjacima u Hrvatskoj tijekom proteklog popisa, i oni čine. Da u onim okolnostima koje su oko njih budu to što jesu i da se izjasne slobodno u osnovama koje ima nacionalni, jezični i vjerski identitet. Jedino tako kako smo mi pozivali naše sunarodnjake, a nakon toga su to radile i neke druge nacionalne zajednice u Hrvatskoj, to je u našim okolnostima veoma važno«.

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Dan Hrvata iz Vojvodine u Osijeku

»**O**sijeku s potpisom, Hrvati iz Vojvodine« naziv je programa koji se pod pokroviteljstvom Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije odvija u Osijeku 16. rujna, u suorganizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*.

Ovaj bogati program traje cijeli dan, na više mjesta, s različitim sadržajima.

Hrvati iz Vojvodine pripremili su za Osječane i sve koji će poželjeti toga dana doći u Osijek sljedeći program:

12:00 – Filozofski fakultet

»Suvremeno dijalektalno pjesništvo na novoštokavskoj ikavici među Hrvatima u Bačkoj« – predstavljanje bloka u časopisu *Književna revija*

17:00 – Kulturni centar

Otvorenje izložbe *150 godina Bunjevačkih i šokačkih novina i Vile*

17:30 – Kulturni centar

Tribina »Društveno-politički položaj Hrvata u Srbiji – stanje i perspektive«

20:00 – Hrvatsko narodno kazalište

Svečana akademija: »Osijeku s potpisom, Hrvati iz Vojvodine«

U programu sudjeluje više od stotinu sudionika iz Petrovaradina, Monoštora, Subotice, Tavankuta i Novog Sada.

Hrvati ponovo biraju elektorski

Članove nacionalnih vijeća biraju 23 nacionalne manjine, od toga je 19 nacionalnih manjina ispunilo uvjete za neposredne izbore, a četiri će ih birati putem elektorske skupštine * Crnogorska, hrvatska, goranska i makedonska nacionalna manjina će birati članove svojih nacionalnih vijeća putem elektorskih izbora

Ministrica za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Gordana Čomić** raspisala je u ponedjeljak izbore za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina za 13. studeni 2022. godine.

»Članove nacionalnih vijeća biraju 23 nacionalne manjine, od toga je 19 nacionalnih manjina ispunilo uvjete za neposredne izbore, a četiri će ih birati putem elektorske skupštine«, izjavila je Čomić i pozvala pripadnike nacionalnih manjina da se upišu u poseban birački popis, kako bi iskoristili pravo sudjelovanja na izborima, pravo da biraju i budu birani u nacionalna vijeća svoje nacionalne manjine.

»Nacionalna vijeća kao tijela manjinske samouprave ostvaruju svoja ovlaštenja u području kulture, obrazovanja, obavješćavanja i službene uporabe jezika i pisama i oni odgovaraju građanima koji su ih birali, a mi svi zajedno odgovaramo za ocjenu samih pripadnika nacionalnih manjina o tome kako žive u Srbiji«, istaknula je Čomić.

Upis u Poseban birački popis se nastavlja

Redoviti izbori za članove nacionalno-manjinskih vijeća održavaju se svake četiri godine, a Zakonom je propisano da se redoviti izbori za članove svih nacionalnih vijeća održavaju istog dana. Postoje dva načina izbora članova

nacionalnih vijeća – neposredno i putem elektorske skupštine. Manjine koje imaju najmanje 40 % upisanih pripadnika u Posebni birački popis birat će članove svojih vijeća na neposrednim, a manjine kojih nema upisanih dovoljan broj birat će ih na elektorskim izborima.

Ministarstvo je 3. rujna u 24 sata privremeno zaključilo posebne biračke popise, koji se vode za 23 nacionalne manjine, kako bi se utvrdilo koje nacionalne manjine će nacionalno vijeće birati na neposrednim, odnosno elektorskim izborima.

Na osnovu privremenog zaključenja posebnog biračkog popisa utvrđeno je kako je 19 nacionalnih manjina ispunilo uvjet za neposredne izbore (albanska, aškalijiska, bošnjačka, bugarska, bunjevačka, češka, egipatska, grčka, mađarska, njemačka, poljska, romska, ruska, rumunjska, rusinska, slovačka, slovenska, ukrajinska i vlaška), a četiri za izbore putem elektorske skupštine (crnogorska, hrvatska, goranska i makedonska).

Nakon privremenog zaključenja, upis pripadnika nacionalnih manjina u Poseban birački popis je nastavljen 4. rujna i trajat će do 27. listopada.

Hrvatska nacionalna manjina, koja prema posljednjem popisu ima 57.900 pripadnika, na svom Posebnom biračkom popisu imala je 3. rujna upisanih 22.235 osoba što je nedovoljan postotak (odnosno za oko 900 manje upisanih

od potrebnog broja) za održavanje neposrednih izbora, te će kao i na svim prethodnim izborima i ove godine birati elektorskim putem.

Zakonski okvir

Prema posljednjem popisu, uz 5.988.150 Srba, u Srbiji živi i 998.071 pripadnika nacionalnih manjina. Pripadnici jedne nacionalne manjine mogu izabrati samo jedno nacionalno vijeće, što nije obavezno i nije preduvjet postojanja jedne manjinske nacionalne zajednice, ali olakšava aktivnu participaciju pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i afirmaciju individualnih i kolektivnih prava nacionalnih manjina, navodi CESID u svojem kratkom vodiču »U susret izborima za nacionalna vijeća nacionalnih manjina«.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog nadležno je za provođenje izbora za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, vođenje Posebnog biračkog popisa nacionalne manjine, kao i nadzor nad zakonitošću rada i akata nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. U Registar nacionalnih vijeća su trenutačno upisane 23 nacionalne manjine, pripadnici 22 manjinske zajednice konstituirali su svoja nacionalna vijeća, a Izvršni odbor Saveza židovskih općina Srbije vrši funkciju nacionalnog vijeća za ovu zajednicu. Rad ovih tijela je javan, a sredstva za financiranje njihovog rada osiguravaju se iz proračuna Republike, proračuna Autonomne Pokrajine i proračuna jedinice lokalne samouprave, donacija i ostalih prihoda.

Pravni okvir izbora za nacionalna vijeća nacionalnih manjina čine Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina (posljednji put izmijenjen 2018. godine), a na sva pitanja koja ovaj Zakon ne uređuje primjenjuje se Zakon o izboru narodnih zastupnika iz 2022., koji se odnosi prije svega na neposredne izbore za članove vijeća.

Svi dosadašnji izbori za HNV

Sva dosadašnja vijeća hrvatske nacionalne manjine birana su elektorskim putem, jer nikada nije bio dovoljan broj upisanih u Poseban birački popis.

Prvo Hrvatsko nacionalno vijeće izabrano je 2002. godine u tadašnjoj Saveznoj Republici Jugoslaviji. U Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici 15. prosinca 2002. održana je elektorska skupština kojoj je nazočilo 198 od ukupno

204 elektora. Izbor članova je vršen na osnovu dvije ponuđene liste. Listu A je predložio ispred Foruma hrvatskih institucija i organizacija Vojvodine mr. sc. **Josip Ivanović**, dok je listu B predložio u ime Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Josip Gabrić**. Elektorskim glasovima je lista A dobila 20, a lista B 15 članova Vijeća.

Nakon ponovnog ujedinjenja Hrvatske narodne stranke (koja je bila član Foruma HIOV-a) s Demokratskim savezom Hrvata u Vojvodini 2004. i uopće prestanka djelovanja Foruma HIOV, u sljedećim godinama prvotne dvije liste podijelile su se na više političkih frakcija i struja.

Prvi predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća bio je Josip Ivanović (2003. – 2005.), nakon njega **Josip Z. Pekanović** (2005. – 2007.) te **Branko Horvat** (2007. – 2010.).

Predsjednici Izvršnoga odbora prvoga HNV-a bili su **Lazo Vojnić Hajduk** (2003. – 2006.) i **Slavica Peić** (2006. – 2010.).

Izbori 2010. godine (sada u Srbiji) također su održani elektorski. Ukupan broj prijavljenih elektora bio je 137, a elektorskoj skupštini je prisustvovalo 134 elektora na dvije izborne liste. »Hrvatska lista za europsku Srbiju« (nositelj liste **Petar Balažević**) osvojila je tada 11 mandata, a »Hrvatska lista – DSHV i hrvatske udruge« (nositelj liste **Slaven Bačić**) je osvojila 18 mjesta u Vijeću.

Za predsjednika HNV-a u ovom mandatu izabran je dr. sc. Slaven Bačić, a predsjednik Izvršnoga odbora bio je **Darko Sarić Lukendić**.

Na elektorskoj skupštini 2014. sudjelovalo je 132 elektora s dvije izborne liste: lista br. 1 čiji je nositelj bio dr. sc. Slaven Bačić i lista broj 2 čiji je nositelj bio dr. **Tomislav Stantić**. Lista dr. sc. Slaven Bačić je osvojila 21 mandat, a lista br. 2 – dr. Tomislav Stantić 8 mjesta u Vijeću. I u ovome razdoblju za predsjednika je izabran dr. sc. Slaven Bačić, a predsjednik Izvršnoga odbora bio je Darko Sarić Lukendić.

Na posljednjim održanim izborima 4. studenog 2018. godine sudjelovalo je 82 elektora, od kojih je 78 podržavalo listu koju je predvodio DSHV »Hrvatima Zajedno«, a samo tri elektora je imao Hrvatski građanski savez (koji nisu sudjelovali u radu elektorske skupštine) i jednog elektora Hrvatska nezavisna lista, te su svi vijećnici u ovome razdoblju vijećnici s liste DSHV-a. Nositeljica pobjedničke liste bila je **Jasna Vojnić** koja je i izabrana za predsjednicu, dok je za predsjednika Izvršnoga odbora izabran **Lazar Cvijin**.

J. D.

Sprovod biskupa Slavka Večerina

Ispraćaj prema vječnosti

»Ne boj se, dakle, zaručnice Kristove Crkve subotičke, pred tobom nije ni ponor ni kriza, niti tragedija, pa čak ni neizvjesnost! Pred tobom je tek nova prilika, samo nova mogućnost da dublje i iskustveno otkriješ kome pripadaš«, rekao je Hočevar

U kripti subotičke katedrale sv. Terezije Avilske 1. rujna pokopan je biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Alojzije Večerin**. Misu zadušnicu i obred sprovoda predvodio je predsjednik Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, biskup Zrenjanske biskupije mons. **Ladislav Némét**.

U koncelecijaciji su bili nadbiskupi, biskupi i njihovi delegati iz desetak zemalja okruženja, te otpravnik poslova Apostolske nuncijature u Srbiji mons. **Simon Bolivar Sanchez Carrion**. Misi zadušnici su nazočili i redovnički poglavari, svećenici Subotičke biskupije na čelu s privremenim dijecezanskim upraviteljem preč. **Ferencom Fazekasom**, svećenici susjednih biskupija i zemalja, redovnici i redovnice svih redovničkih družbi koje djeluju u Bačkoj, đakoni i vjernici, kao i svećenici Srpske pravoslavne i Grkokatoličke crkve.

Euharistijsko slavlje

Svečani ulazak dvadesetak biskupa, nadbiskupa i njihovih delegata u subotičku katedralu podsjetio je na biskupsko ređenje, na kojemu je prije nepune dvije godine za biskupa zaređen sada preminuli Večerin. No, tada je ovo bio radosni čin, a sada se osjetila tuga.

Biskup Némét je propovijedao na mađarskom jeziku, dok je na hrvatskom dirljivu propovijed imao nadbiskup mons. **Stanislav Hočevar**, koji je među ostalim, pozdravivši sve nazočne biskupe, rekao:

»O, prelijepa Bačka, od stvaranja pa nadalje majko tolikom životu i cvjetna poljana ljudskim i anđeoskim pogledima, danas si mi u trepetu zastala! Ne, ni kozmički vjetrovi, ni morske oluje, ni rimski limesi, a kamoli neprestane turbulencije tolikih naroda na ovim prostorima – ne mogu zaustaviti tvoj dah i ritam tvoga života. Ali može smrt! No, i smrt može samo privremeno, tek toliko da dublje udahnemo i bolje promislimo«.

Dotaknuvši se čitanja i biskupa Večerina, nadbiskup je naglasio:

»Sestra smrt pokucala je na naša vrata i u naša uvjerenja, na naše stereotipe i na naše sigurnosti te suvereno očekuje naše egzistencijalne odgovore. Brate i sestro

na predivnom salašu; prijatelju na bačkim cestama i ti sveznajući stručnjake u društvenim i stručnim strukturama, zar i ti doista ne misliš da 'nema tebe iznad Tebe?' Zar nisi podsvjesno posve uvjeren da si ovladao svim tajnama i već ispio baš svako piće sveznanja? Smrt bilo koga od nas pita, ne samo smrt našega brata, svećenika, biskupa Slavka, nego i tebe i mene: zašto želiš biti toliko samodostatan? Kako to da svoje životno iskustvo postavljaš za mjerilo svekolikog života; svoj pogled na život kao sveopće rješenje? Ne boj se, dakle, zaručnice Kristove Crkve subotičke, pred tobom nije ni ponor ni kriza, niti tragedija, pa čak ni neizvjesnost! Pred tobom je tek nova prilika, samo nova mogućnost da dublje i iskustveno otkriješ kome pripadaš. Da bi danas i ti mogla ispovjediti: 'bilo da živimo – bilo da umiremo – Gospodinovi smo' (Rim 14, 9).«

Svečanosti misnog slavlja doprinijeli su združeni katedralni zborovi *Albe Vidaković* i *Sveta Terezija* sa solistima, kao i gudački *Garden kvartet* pod ravnanjem mo. **Miroslava Stantića**.

Na koncu mise, riječima potpore obratio se nadbiskup i metropolit Kalačko-kečkemetske biskupije mons. **Balázs Bábel**, te se u ime predsjednika HBK zadarskoga nadbiskupa mons. **Želimira Puljića** i svoje osobno ime nazočnima obratio đakovačko-osječki nadbiskup mons. **Đuro Hranić**.

Riječi zahvale uputio je i preč. Fazekas zahvalivši se svima na izrazima sućuti i potpore u ovim, kako je rekao, žalosnim trenucima, te je napomenuo kako je mons. Simon Bolivar Sanchez Carrion, prije svete mise donio pismo državnog tajnika Svetoga Oca kardinala **Pietra Parolina** koji se obratio u ime pape **Franje**. U pismu se, kako je preč. Fazekas rekao, zahvaljuje Bogu za svjedočanstvo vjere pokojnog biskupa Slavka, za njegove molitve, žrtve i pastirsko služenje koje je vršio s tolikom brigom.

Posljednja počast

Nakon govora posljednja molitva bila je kraj odra pokojnog biskupa Večerina koju je predvodio biskup Német, te je kovčeg s biskupovim zemnim ostacima pokopan u nišu kripe subotičke bazilike. Katedralom je tada, uz suze zaorilo »Kraljice Neba, raduj se«.

Misi i ukopu nazočili su brojni vjernici laici, kao i predstavnici republičke, pokrajinske i lokalne vlasti, mađarske i hrvatske diplomacije, predstavnici nacionalno-manjinskih vijeća, Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, Saveza vojvođanskih Mađara, Srpske pravoslavne crkve i crkava reformacije.

Uz spomenutog nadbiskupa i biskupe, misi i ukopu su nazočili nadbiskupi i biskupi, te njihovi delegati iz Srbije, Crne Gore, Sjeverne Makedonije, s Kosova, iz Hrvatske, Mađarske, Bosne i Hercegovine i Rumunjske: vrhbosanski nadbiskup metropolit i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH, te predsjednik Biskupske konferencije BiH mons. **Tomo Vukšić**, riječki nadbiskup koadjutor mons. **Mate Uzinić**, barski nadbiskup mons. **Rrok Gjoni**, nadbiskup metropolit grkokatoličke hajdudoroške eparhije mons. **Fülöp Kocsic**, požeški biskup mons. **Antun Škvorčević**, bjelovarsko-križevački biskup mons. **Vjekoslav Huzjak**, krčki biskup mons. **Ivica Petanjak**, dubrovački biskup mons. **Roko Glasnović**, mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkan-

ski mons. **Petar Palić**, zagrebački pomoćni biskup mons. **Mijo Gorski**, provincijalni ministar Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda fra **Milan Krišto**, srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**, eparijski biskup eparhije sv. Nikole – Ruski Krstur mons. **Đura Džudžar**, biskup Oradee mons. **László Böcskei**, temišvarski biskup mons. **Pál József Csaba**, kotorski biskup mons. **Ivan Štironja**, srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**, kotorski biskup u miru mons. **Ilija Janjić**, tajnik Mađarske biskupske konferencije mons. **Tamás Tóth**, generalni tajnik Hrvatske biskupske konferencije preč. **Krunoslav Novak**, delegat biskupa prizrensko-prištin-

skoga don **Lenc Sopi**, delegat križevačkoga vladike o. **Vladimir Sedlak** i delegat provincijala Hrvatske karmelske provincije sv. oca Josipa o. **Nikola Grizelj**.

Podsjećanja radi, mons. Slavko Večerin preminuo je 26. kolovoza u 66. godini života, 40. godini svećeništva i 2. godini biskupstva. Njegovo tijelo bilo je izloženo u katedrali od 12 sati i svakih sat vremena smjenjivali su se vjernici subotičkih župa, odajući počast preminulom biskupu. Prije početka euharistije isto su učinili i brojni svećenici i koncelebranti, te su svi imali mogućnost upisati se u knjigu žalosti. Uz biskupov odar prvo su se smjenjivali djelatnici pogrebnog poduzeća *Funero*, a potom *Vitezovi sv. Jurja* i mladići u bunjevačkoj nošnji *Čuvari Božjeg groba*. Tako se od biskupa oprostio i vjerni puk, a euharistija i ukop su direktno prenošeni putem valova Radio Marije, te preko Facebook stranica Subotičke katedrale, *Zvonika* i *Vjerničkog foruma*.

Ž. V.

Mini turneja po hrvatskoj obali usred turističke sezone

Zadovoljstvo, pa šta košta!

Kao u najbolja vremena, plaže na hrvatskom dijelu Jadrana podsjećaju na Babilon: mješavina jezika, rasa i kultura smjenjuje se sve dok to vrijeme dopusti, ne hajući ni za galopirajuću inflaciju niti za zimu na koju nas sa svih strana upozoravaju

Iako ljeto, barem kalendarski, još nije završeno hrvatski turistički djelatnici, ali i državni vrh i sva javnost zadovoljno trljaju ruke i već sada zbrajaju rezultate, projicirajući i konačnicu nakon tzv. postsezone koja se upravo odvija. Tako, recimo, nijedan domaći medij nije propustio objaviti informaciju kako je do konca kolovoza Hrvatsku posjetilo 15 milijuna turista koji su ostvarili oko 86 milijuna noćenja, što je, kako su prenijeli, tek za 3-4 posto manje u odnosu na rekordnu 2019. godinu. Razlog za optimizam da će ova godina i premašiti onu koja je prethodila pandemiji hrvatski turistički djelatnici vide u velikom broju prijavljenih gostiju i nakon dva udarna mjeseca (srpanj i kolovoz), te u velikom broju skupova u okviru tzv. kongresnog turizma koji će se održavati diljem hrvatske obale (ali i unutrašnjosti). Još samo da ih posluži najbitniji faktor – vrijeme.

Uobičajeno, najveći broj gostiju bilježi Istra, što i nije čudno jer je ona, zajedno s Kvarnerom, najbliža kontinentalnom dijelu. Primjera radi, negdje sredinom kolovoza mediji su prenijeli informaciju da je Rovinj upravo tih dana zabilježio tri milijuno noćenje ove godine, a precizni djelatnici tamošnje Turističke zajednice izračunali su da im je najveći broj turista pristigao iz Njemačke, zatim Slovenije i Austrije, dok su domaći (hrvatski državljani) činili tek sedam posto gostiju. Rovinj, kao najposjećenije mjesto u Istri, ujedno daje i presjek stanja na ovom poluotoku, a podaci se u postotcima bitno ne razlikuju niti za Medulin niti za Poreč ili Umag. Bilo tako ili ne, ali ispada da je Istra najnedostupnija domaćim gostima, što je podatak koji, osim zadovoljstva, u sebi nosi i određenu dozu tuge.

Morska žetva

I bez provjere, lako je zaključiti da su se domaći gosti smještali na ostalom dijelu hrvatske obale, od Crikvenice, pa do Pelješca. Uostalom, Pašman kao da je sredinom kolovoza dao odgovor na pitanje kamo su se obreli stanovnici s opustjelih zagrebačkih ulica: uz domaće, zadarske, daleko najveći broj registarskih oznaka na tom je otoku bio upravo onih iz Zagreba. Domaćini se, međutim, ne mogu požaliti niti na nedostatak ostalih gostiju iz inozemstva: kampovi kao da su (bili) rezervirani za Slovence i Nizozemce, dok su Nijemci, Austrijanci ili pak Talijani

smještaj našli uglavnom u apartmanima i hotelima, koji ove godine nisu morali spuštati cijene ne bi li kao 2020. ili 2021. na taj način privukli gosta koji se odvažio prkositi mjerama protiv širenja koronavirusa. To nam potvrđuje i vremešni pomorac **Bogdan Bačić** iz Mrljana, koji kaže da će dva udarna mjeseca u turističkoj sezoni uvelike nadopuniti kućne proračune koji se ostalih mjeseci u godini na ovom lijepom, ali i slabo naseljenom otoku održavaju uglavnom iz ribarenja, maslinarstva, vinogradarstva i stočarstva. Niti jaka turistička sezona kao ove godine, međutim, nisu u stanju zaustaviti odavno započeti trend ne samo na ovom otoku nego i u cijeloj Hrvatskoj – iseljavanje.

»Djece je iz godine u godinu sve manje, jer većina njih kada završi osnovnu školu odlazi na kopno, u Zadar ili Biograd na Moru, kasnije i u Split ili Zagreb i uglavnom se ne vraćaju. Tamo nađu posao, zasnju obitelj i kada dođu na Pašman, u svoje, više su i sami turisti nego što su domaćini. O nekom gospodarskom razvoju otoka, osim onoga 'apartmanske infrastrukture', zaista je teško govoriti«, kaže Bačić, čija i sama kći i unuka izvan sezone žive u Rimu.

U odnosu na Pašman, Split, koji je udaljen nekih 140 kilometara, djeluje kao Babilon: mješavina jezika, rasa i kultura dio je svakodnevice ovoga grada svakoga srpnja i kolovoza, posebno kada je riječ o luci, autobusnom i željezničkom kolodvoru, ali i Rivi, Pazaru, Peristilu, Prokurativima. Domaćini, svjesni prisustva bogatih gostiju iz Velike Britanije, Skandinavije, Njemačke i ostaloga dijela Zapadne Europe ne samo da su cijene – skoro poput Dubrovnika – prilagodili dubini njihova džepa nego su otišli i korak dalje. Primjera radi, po priči jednog Amerikanca, vožnja taksijem od luke do Pujanki (dio Splita na nekih 3-4 km od centra) izašla ga je 300 kuna (40 eura!), koliko staju i dvije karte za trajekt od Splita do Korčule. A »apartman«, ako ga ranije niste rezervirali i ukoliko ste uopće imali sreće naći ga, može vas za jednu noć stajati i cijelih od 90 do 130 eura za dvije osobe! U prilog tvrdnji o tome koliko se u Splitu ide »korak dalje« u bezobraznom pražnjenju džepova naivnih turista neka posluži i ovaj podatak: u mjenjačnici na Pazaru (splitska tržnica pokraj zidina Dioklecijanove palače) tečaj eura i kune bilježi nevjerovatni raspon: 100 kupovnih eura iznosi službenih 754 kune, ali ako isti iznos prodajete mjenjačnici dobit

ćete tek 609 kuna (dok na Orebiću, recimo, dobijete 726 kuna)! Pa ipak, ostave li se ove stvari po strani i odlučite li se za šetnju ili kupanje Split je u biti onaj stari: Riva je, sa svim tim silnim gostima, ipak prekrasna baš kao što su i Bačvice tradicionalno opuštene, od piciginaša u pličaku do brojne mladeži po kafićima uz more i u moru.

Ekonomska isplativost hrvatskog jezika

Na Split po atmosferi pomalo podsjeća i Korčula, koja, kao »mali Dubrovnik«, privlači turiste sa svih strana. Uočljivo je to čim se brodom pristane u razmjerno malu luku, jer se gotovo uvijek može vidjeti veliko luksuzno plovilo iz daleka (Malte ili Velike Britanije, primjerice) iz kojega po pravilu izlaze vremešni, ali bogati turisti kojima cijena od 170 do 200 kuna za porciju ribe ili pak četrdesetak kuna za pivo ne znači (gotovo) ništa. Srednjovjekovne zi-

dine, navodna rodna kuća **Marka Pola**, plan grada s ulicama poput ribljeg skeleta i prekrasan pogled na more cijena su koja se ne mjeri niti u kunama niti u funtama. Pa ipak, i na tako skupoj (bar za nas) Korčuli može se naići na bingo. Ako kojim slučajem sjednete u kafić *Bistro*, koji se nalazi nedaleko obale i zidina staroga grada, ne napuštajte ga niti kada vidite cjenik s poprilično paprenim cijenama. Pivo i limunada, koji po računu iznose 65 kuna (oko 8,5 eura), stajat će vas za 20 manje. Na upit konobaru jesmo li možda upali u »happy hour« kada su pića jeftinija, on će vam spremno odgovoriti da imate popust od 30 posto. Na vaš začuđeni pogled spremno će odgovoriti da to vrijedi za domaće goste. Na vašu primjedbu da ipak niste »domaći« opet će spremno odgovoriti »domaći su svi s kojima se možemo sporazumjeti na istom jeziku«. Poanta je jasna: govori hrvatski, da te svi konobari razumiju. Što bi na ovaj primjer »pozitivne diskriminacije« rekli strani turisti prepuštamo mašti...

I stari dobri Orebić, nekadašnja meka subotičke turističke karavane, ovoga je ljeta došao na svoje. **Jana Tolj**, koja sa svojim mužem **Antom**, drži kafić i izdaje apartmane kratko kaže kako je »sezona jaka«. Nakon dvije turistički sušne godine u to smo se i sami mogli uvjeriti: mjesta u hladovini na velikoj gradskoj plaži Trstenica nema već u prijepodnevnim satima, a tako je i duž cijele obale do nje, praktički od luke i Trga Mimbelija pa sve do mola. Za razliku, međutim, od Istre ili srednje Dalmacije struktura gostiju ovdje je posve drugačija: s oko 25

posto prednjače Poljaci, a slijede ih Česi, Slovaci i Mađari, te naravno domaći i gosti iz obližnje Bosne i Hercegovine. Može se, naravno, vidjeti i Slovenaca, Nijemaca ili Austrijanaca, ali u znatno manjem broju negoli sjevernije od Pelješca.

Kada je, pak, riječ o gostima iz Srbije, čini se kako je sve veći broj onih koji ne mare puno za optužbe i prezir prema hrvatskom moru, koje su neskriveno iznosili i predsjednik **Aleksandar Vučić** i gradonačelnik Novog Sada **Miloš Vučević**. Uz tradicionalnu Istru, veliki je broj automobila sa srpskim registarskim oznakama koje se mogu vidjeti i na Pašmanu, i u Splitu, i na Korčuli i u Orebiću, kao što se i na plažama odmah po govoru može prepoznati tko je otkuda. Cijene su i u Hrvatskoj, kao i kod nas, otišle u nebеса, ali izgleda da je želja za morem, posebno zbog dugotrajne izoliranosti, ipak bila jača.

Zlatko Romić

Prof. dr. sc. Mario Bara, pročelnik Odjela za sociologiju na HKS-u u Zagrebu

Identitet je neraskidivo vezan uz kolektivna sjećanja

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Izvredni profesor dr. sc. **Mario Bara** pročelnik je Odjela za sociologiju na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Njegov znanstveni interes vezan je uz područja sociologije migracija, sociologije etničkih odnosa, hrvatskih manjina i iseljništva, sociologije starenja i stanovanja. Kaže kako je svoj fokus u budućem znanstvenom radu usmjerio na »najranije migracije i povezanost doseljenih s autohtonim slavenskim stanovništvom u Podunavlju«, te dodaje da je ovaj interes »na tragu ranijih radova koji će biti proširen u smjeru društvenih čimbenika koji utječu na kolektivno sjećanje i oblikovanje identiteta«. Upravo o ovim temama, značajnim za razumijevanje podrijetla, ali i suvremene situacije hrvatske manjine u Srbiji, razgovarali smo s profesorom Barom.

► Koje su osnovne značajke podrijetla, migracija i prostornog rasporeda Hrvata u Srbiji?

Hrvati u Srbiji, napose Vojvodini, imaju dugu, višestoljetnu prisutnost. Posebice to važi za Bačku i Srijem. Pojedine hrvatske zajednice se mogu povezati s autohtonim slavenskim stanovništvom iz razdoblja drevnih slavenskih migracija. Među takvima jesu Hrvati u zapadnom dijelu Srijema te u bačkom Podunavlju u naseljima uz Dunav u kojima su se održali u manjem broju od doseljavanja slavenskih plemena u Podunavlje i preživjeli osmansko razdoblje. O njima i njihovu kontinuitetu svjedoče brojni toponimi koji su se održali do suvremenosti. Te manje skupine su naslonjenošću na Slavoniju imale stalan kontakt sa sunarodnjacima, a dodatno su osvježavane migracijama. Tako će im broj rasti doseljavanjima u valovima iz Bosne, Hercegovine, dalmatinskih i sjevernih dijelova Hrvatske. Najbrojnije zajednice formirat će se u Bačkoj i Srijemu, dok će Banat biti nešto manje naseljavan iz Hrvatske u vrijeme formiranja Vojne krajine. Jedno od obilježja migracija i prostornog rasporeda Hrvata u Srbiji je njihova heterogenost, od autohtonih staroškavskih ikavskih skupina u zapadnim dijelovima Srijema i Bačke, doseljenih novoškavskih ikavskih

Hrvatska manjina uz dostupnost novih izvora i znanja o sebi može ih iskoristiti za proces snaženja kolektivne memorije, obranu od negiranja te potvrdu vlastitog trajanja i jačanja identitetskih resursa * Onima koji su svjesni svoga identiteta, onoga što intimno osjećaju, ono što prepoznaju kao dio sebe neće biti teško reći na popisu kako se nacionalno osjećaju

u sjeverozapadnim dijelovima Bačke kroz 16. i 17. st., manjih grupa istog govora u jugozapadnom Banatu do kajkavskih u srednjem Banatu, doseljenih početkom 19. st. U novijoj povijesti kroz 20. st. bilo je novih doseljavanja, no najznačajnija jezgra Hrvata u Vojvodini i Srbiji je bila ona koja se formirala nakon potiskivanja Osmanlija. Kada je riječ o hrvatskim zajednicama u središnjoj Srbiji, iako nekada prisutne kroz srednjovjekovlje u dubrovačkim i bosanskim trgovačkim kolonijama, one su nestale tijekom protuosmanskih ratova. Stoga je prisutnost Hrvata u središnjoj Srbiji i Beogradu rezultat uglavnom novijih migracija tijekom 20. st. Navedeni migracijski procesi za posljedicu imaju široku disperziranost hrvatske manjine u Srbiji s najznačajnijom brojčanom prisutnošću danas u Subotici, Somboru s pripadajućim naseljima i u bačkome Podunavlju.

► **U svome radu *Socijalna dimenzija sjećanja i zaborava na primjeru etnonima Hrvat u Vojvodini* istraživali ste socijalnu dimenziju kolektivnoga sjećanja i zaborava na primjeru etnonima Hrvat u Vojvodini. Što su najvažniji nalazi i zaključci?**

U radu su predstavljeni podaci koji potvrđuju hrvatski etnonim na prostoru današnje Vojvodine i Srbije. O njima svjedoče brojni arhivski izvori, pojava toponima s etnonimskom osnovom od srednjovjekovlja te popisni podaci različitih vlasti u dugom razdoblju. Konkretno u Bačkoj se prvi puta javlja spomen naselja Hrvati/Horvati 1322. nedaleko Bača kao i više plemićkih obitelji s oznakom Horvat koju su dobivali doseljenici iz Hrvatske. Broj doseljenih je vremenom rastao paralelno s osmanskom opasnošću pa se uz onomastičke izvore javlja i pisana riječ u narodnim pismima, bosančici (1495.) i glagoljici (1517.) na području Bačke. Neovisno o brojnim potvrđama hrvatskog imena i prisutnosti Hrvata na prostorima današnje Vojvodine daleko u prošlost o tome se malo zna. Razlog tome leži sigurno i u društvenim čimbenicima. Identitet je neraskidivo vezan uz kolektivna sjećanja koja su dinamična, konstruktivistička i oblikuju se situacijski. Za njih je nužna socijalna interakcija i kolektivna sjećanja ili neki njihovi dijelovi mogu biti potisnuti s obzirom na promjene u društvenoj i političkoj okolini. Spoznaja o sadašnjosti umnogome ovisi o našem znanju prošlosti pa je kolektivno, tj. društveno sjećanje stav prema elementima povijesti koji se manifestiraju u suvremenosti. Sociolozi tako tumače da iz kulturnog i povijesnog inventara neka skupina može izabrati određene elemente koji se prilagođavaju i reinterpreteraju potrebama suvremenosti i kao takvi služe u konstruiranju sjećanja i identiteta. Isto tako po pitanju zaborava, naročito kada su nepovoljne društvene okol-

nosti ili kada politički akteri potiču zaborav, mogu se potiskivati oni sadržaji koji mogu donositi određeni društveni rizik ili stigmatu za neku skupinu. U tom kontekstu mogu se razumjeti i neki od procesa unutar hrvatske manjine u Srbiji.

► **Kako su se mijenjala kolektivna sjećanja hrvatskoga etnonima na području današnje Vojvodine od srednjega vijeka do suvremenosti?**

Prostor današnje Vojvodine stoljećima je bio sastavnim dijelom Ugarske, organiziran po teritorijalnom principu županija, što je utjecalo na priljev stanovništva iz različitih dijelova tadašnje države. To je u bitnome odredilo način i smjer migracija hrvatskog stanovništva. Ono nije bilo strano već je bilo dio jedinstvene krune. Tako i pojava hrvatskog imena u Bačkoj nije bila neuobičajena nego je bila sastavnim dijelom tadašnjeg ugarskog društva. U tome razdoblju kolektivno sjećanje egzistiralo je u lokalnim narativima, obiteljskim tradicijama koje njeguju sjećanje na stari zavičaj. Uz to, i okolina je prepoznavala tu specifičnost pa su doseljenici bili najčešće imenovani oznakom »Horvat«. Svijest o podrijetlu bila je posebice izgrađena kod plemstva pa je ono čuvalo uz svoje ime i ime posjeda od kuda su im obitelji potjecale. Svećenstvo je imalo svoju ulogu u njegovanju svijesti o širem zajedništvu sve do suvremenosti i izgradnje suvremenih nacionalnih identiteta. Taj proces je kod Hrvata u Vojvodini kasnio i preporod je imao svoje specifičnosti, primjerice između Hrvata u Srijemu, koji su bili više uključeni u tokove kulturnih i političkih zbivanja Hrvatske s kojom su bili teritorijalno povezani, i onih u Bačkoj koji su bili odijeljeni od matičnog naroda. Neovisno o tome biskup **Antunović** se može smatrati začetnikom procesa kulture sjećanja kod Hrvata u Bačkoj. Može se izdvojiti nekoliko stvari na kojima je gradio kolektivno sjećanje – naglasak na autohtonosti Bunjevaca i Šokaca, iako je u puku prevladavala predodžba o masovnom doseljavanju nakon protjerivanja Osmanlija, zatim povezanost s ostalim Slavenima, a prije svega s Hrvatima s kojima se u tom razdoblju sve više s krugom svojih suradnika povezivao. Njegovi sljedbenici će nastaviti taj put i izgradnja svijesti i znanja o sebi doživjet će uzlet tijekom 20. st. To nije bio jednosmjerni proces već je imao i svoje strane zaborava. Snažan utjecaj na tumačenja elemenata identiteta, kulture, elemenata iz povijesti, selektivno usvajanje ili zaborav imaju brojni društveni akteri s koncentracijom najveće moći u tome procesu među političkim elitama. Tako je zbog relativno nedovoljne istraženosti teme sve do suvremenosti, prisutnost hrvatskog stanovništva na prostoru današnje Vojvodine i Srbije bila negirana, ignorirana ili podložna

manipulacijama. Hrvatska manjina uz dostupnost novih izvora i znanja o sebi može ih iskoristiti za proces snaženja kolektivne memorije, obranu od negiranja te potvrdu vlastitog trajanja i jačanja identitetskih resursa.

► **Prema popisima na teritoriju današnje Vojvodine, nakon Prvog svjetskog rata izuzetan (ekstremni) porast je bio u etničkoj grupi Hrvata. Prema prof. dr. sc. Milici Solarević to je rezultat izjašnjavanja Hrvatima onih koji su do tada evidentirani kao Bunjevci. Kako je došlo do toga?**

Iako je svijest o zajedništvu dijelova hrvatskog naroda među svećenima postojala neprekinuto, snažniji zamah u identifikacijskim procesima vojvođanskih Hrvata započeo je u intelektualnim krugovima još krajem 19. st. Primjer su i riječi biskupa Antunovića iz 1882. da se Bunjevci i Šokci sve više vole nazivati Hrvatima. Prvotno je riječ bila o kulturnom, jezičnom i vjerskom identificiranju i poistovjećivanju da bi ideja nacionalne istovjetnosti s ostatkom hrvatskog naroda postupno dopirala do sve šireg kruga ljudi. Naime, osobna iskustva običnih ljudi koji su služeći u vojsci, putujući, na hodočašćima i na druge načine dolazili u kontakt sa sunarodnjacima u Hrvatskoj postajali su svjesni da su isto sa Šokcima u Slavoniji, Srijemu ili Bunjevcima u Hrvatskom primorju ili Lici. Tomu treba pridodati obiteljske naracije i svijest o doseljenu iz Dalmacije, Hercegovine, Bosne, identična ili slična prezimena, isti govor i vjeru s ostatkom Hrvata. Na prijelazu 19. na 20. st. sve je više tiskovina iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine bilo dostupno Hrvatima u Vojvodini, a i njihova glasila su prenosila vijesti iz tih krajeva što je dodatno pridonosilo svijesti o nacionalnom zajedništvu. Do kulminacije je došlo u razdoblju nakon Prvog svjetskog rata kada su te veze dodatno ojačane te su u samo nekoliko godina osnovana brojna mjesna hrvatska kulturna društva po bačkim naseljima. Takva identifikacija se mogla činiti iznenadna, no ona je ipak dio dužeg procesa koji je bio započet krajem 19. st. Izvještaj vojno-obavještajne službe iz 1934. govori o završetku tog procesa i da se većina Bunjevaca u to vrijeme osjećala Hrvatima. To u potpunosti ruši narativ o navodnoj nasilnoj kroatizaciji Bunjevaca nakon Drugog svjetskog rata od strane komunističkih vlasti.

► **Kako su utjecale različite metodologije popisa na »brojnost« određenog stanovništva, prije svega Hrvata u Vojvodini? Na primjer, kako je vršen popis u Austro-Ugarskoj?**

Vrlo složena etnička slika Ugarske, kao i drugih dijelova Monarhije uz nedovoljnu educiranost, metodologiju i provedbu često je otežavala popisivačima odrediti etničku bliskost, odnosno udaljenost između pojedinih skupina stanovništva, napose južnoslavenskoga. Rezultati pojedinih popisa sugeriraju da su neke etničke grupe imale vrlo fluidne identitete. Tako su Hrvati bili razdijeljeni na više manjih popisnih kategorija (Bošnjaci, Bunjevci, Dalmate, Iliri, Karaševci, Raci, Šokci, »ostali«). Dodatno se mehanizmom imenovanja od strane državnog aparata Hrvate u Ugarskoj udaljavalo od njihove etničke jezgre. Sigurno je postojala regionalna i subetnička svijest

u nekih od tih zajednica, ali rezultati popisa otkrivaju metodološke propuste i iskrivljavanje stvarne slike stanja. U pojedinim popisima broj Hrvata i Srba u Ugarskoj iskazivan je zajedno. Od 1890. ih odvajaju, ali bez dosljednosti pa su brojni slučajevi da su u istom naselju kroz popise Bunjevci prelazili u Šokce, Dalmate, Hrvate i obratno. Takva fluidnost u iskazanim rezultatima govori o nesređenosti tadašnje metodologije i državne statistike. Dodatno su sliku zamagljivala pitanja u uputnicama za popisivače o materinskom i razgovornom jeziku, temeljem kojih se određivala narodnost, a koncept naroda i nacije većini popisivanih nije bio jasan. Takvih metodoloških propusta je bilo i kasnije u provedbi popisa u prvoj Jugoslaviji.

► **Pišete kako se o podrijetlu Bunjevaca, njihovojužoj postojbini, migracijama te procesima etnogeneze i oblikovanja njihova identiteta u novim sredinama poklanjalo dosta prostora u znanstvenim raspravama. Je li se konačno došlo do suglasnosti među znanstvenicima o ovoj temi?**

Unutar znanstvenih krugova postoji određeni konsenzus oko ishodišnog područja Bunjevaca koji se smješta u prostor dijelova Hercegovine, zapadne Bosne i sjeverne unutrašnjosti Dalmacije. Ono što dodatno potvrđuje navedeni prostor kao njihovo ishodište je novoštokavska ikavica čiji su širitelji bili Bunjevci tijekom više valova migracija. Njihov novoštokavski govor je također jedan od markera identiteta. Oko oblikovanja identiteta ipak ne postoji suglasje te dio znanstvenika u Srbiji smatra Bunjevce zasebnom nacionalnom skupinom temeljeći takav pristup na izgradnji bunjevačkog identiteta odvojenog od hrvatskog. Već sam spominjao zakašnjelost narodnog preporoda kod Bunjevaca koja se često od autora koji zastupaju bunjevačku samobitnost promatra odvojeno od preporodnih kretanja ostatka hrvatskog naroda. Međutim, takvim pristupom se prešućuju svi oni aspekti društvenog i kulturnog života Bunjevaca koji su povezani na Hrvatsku, njihov novoštokavski ikavski govor se na umjetan način nastoji prikazati kao zaseban jezik. To posebno postaje vidljivo jer neki od zagovornika samobitnosti Bunjevaca istodobno negiraju posebnost nekih južnoslavenskih jezika, a aktivno rade na izgradnji i standardizaciji bunjevačkog jezika.

► **Koja su Vaša najvažnija saznanja o migracijama ove subetničke grupe? Što se sve tu događalo i koji su bili uzroci i motivi?**

Pomicanje bunjevačkih rodova, iako u to vrijeme još nije bilo zabilježeno bunjevačko ime, može se pratiti od 15. st. Da je riječ o pretcima Bunjevaca znamo po rodovima **Krmpotića, Vojnića, Sladovića** i drugih koji su postupno prelazili pod pritiscima osmanskih osvajanja s područja zapadne Hercegovine u susjedna područja Dalmacije, zatim Like. Jedna skupina je doselila oko 1530. u Podunavlje. O njima potvrdu daju osmanski defteri i stanovnici koji su u Srijemu i Baranji popisani pod oznakom »Bunjevac«. Ono što je iz svih dosadašnjih istraživanja potvrđeno da se bunjevačko, odnosno šokačko ime javlja od vremena osmanskih osvajanja. Primjerice, šokačko ime je prvi put zabilježeno u Mačvi 1533., zatim

u Srijemu 1560-ih itd. što jasno govori o smjeru širenja novih subetničkih imena. Drugi čimbenik u pojavi ovih imena koji se istraživanjima potvrdio je da se uz područja gdje su zabilježeni Bunjevci, odnosno Šokci, uvijek paralelno javljaju pravoslavni Srbi koji su također utjecali na širenje novih imena za katolike. Osim prisile zbog ratova, kod Bunjevaca je motiv bio u ekološkim pritiscima. Sa značajnom gospodarskom osnovom u stočarstvu trebali su nova područja za naseljavanje pa su lako pokretali nove migracije. Kombinacija više motiva rezultirala je s više valova doseljavanja u Podunavlje od 16. kroz 17. st. koja su dovela do prostornog rasporeda i zastupljenosti u naseljima u kojima obitavaju i danas.

► **Postoje li još neke etničke grupe u povijesti ili sadašnjosti o čijem identitetu, imenu, podrijetlu postoji toliko spekulacija, prijevora, različitih interpretacija kao što je slučaj s bunjevačkim Hrvatima?**

U nama bližoj okolini takvih primjera ima još. Zbog slične odvojenosti od matičnih naroda u Srbiji slučaj Bunjevaca nije jedinstven. Njima slične prijeopore imaju Rusini/ Ukrajinici, Vlasi/Rumunji, Šopi/Bugari itd.

► **Prema Vašim istraživanjima, što se dogodilo s Hrvatima koji su kolonizacijama stigli i naselili se u Vojvodini? Kakva je bila njihova sudbina i kakve su im perspektive?**

Hrvati su činili tek manji udio koloniziranih nakon 1945., približno oko 7.000 osoba. Većina ih se uspjela adaptirati, ali ih se dio vratio u mjesta podrijetla zbog raznih razloga. Kao malobrojna skupina nisu mogli formirati značajnije centre niti su svi potjecali iz iste sredine. Najveći udio činili su oni podrijetlom iz Dalmacije, ali se i ta skupina tijekom 1990-ih u značajnoj mjeri iselila pod pritiscima. Preostali potomci kolonista imaju kulturne aktivnosti u

Stanišiću i njihove aktivnosti mogu dati rezultate jedino ukoliko su sastavni dio kulturnih nastojanja svih ostalih hrvatskih zajednica u Vojvodini.

► **Na temelju Vaših istraživanja i osobnog iskustva kakve su perspektive opstanka Hrvata u Vojvodini?**

Demografski pokazatelji upozoravaju na smanjenje udjela mladih generacija koje trebaju preuzeti i razvijati kulturni inventar od starijih generacija. Iz tog razloga dobar je smjer u projektima koji memoriraju vlastiti kulturni inventar i povijest poput *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, Godišnjaka ZKVH i brojnih drugih koji rade u tom smjeru. U okolnostima smanjenja broja pripadnika manjine važan je naglasak na kulturnom i institucionalnom snaženju te navezivanju na institucije znanosti i kulture u matičnoj domovini. Takav vid aktivnosti može dugoročno osigurati preduvjete za opstanak zajednice neovisno o evidentnom smanjenju broja pripadnika manjine. S demografskim izazovima susreće se većinski narod kao i druge manjine u Srbiji. Na ekonomska kretanja i javne politike manjine nemaju velik utjecaj. Tim više predstavnici hrvatske manjine trebaju usmjeriti aktivnosti u smjeru onih aktivnosti koje mogu osigurati vidljivost i prepoznatljivost u javnom životu. Primjer mogu biti relativno malobrojne zajednice u nekim zemljama (npr. Židovi, Armeni) koje neovisno o tome imaju značajan utjecaj u društvima u kojima žive.

► **Što biste poručili Hrvatima pred ovogodišnji popis stanovništva?**

Hrvatima se nema što posebno poručiti. Onima koji su svjesni svoga identiteta, onoga što intimno osjećaju, ono što prepoznaju kao dio sebe neće biti teško reći kako se nacionalno osjećaju. Drugo pitanje je ozračje u kojem žive i osjećaju li se sigurno. Zatvaranje u regionalne, subetničke kategorije ili odluka biti neizjašnjen je svačije građansko pravo. Međutim, kada je riječ o kolektivnim pravima, poput prava nacionalnih manjina za svaku nacionalnu manjinu je važan broj pripadnika jer o tome ovisi konzumiranje nekih od zajamčenih manjinskih prava poput upotrebe jezika u javnom prostoru, javnih natpisa, školovanja itd. Iz tog razloga potrebno je napraviti iskorak i odgovoriti pozitivno na kampanje hrvatskih manjinskih institucija koje pozivaju svoje sunarodnjake da se odazovu i na popisu jasno nacionalno izjasne.

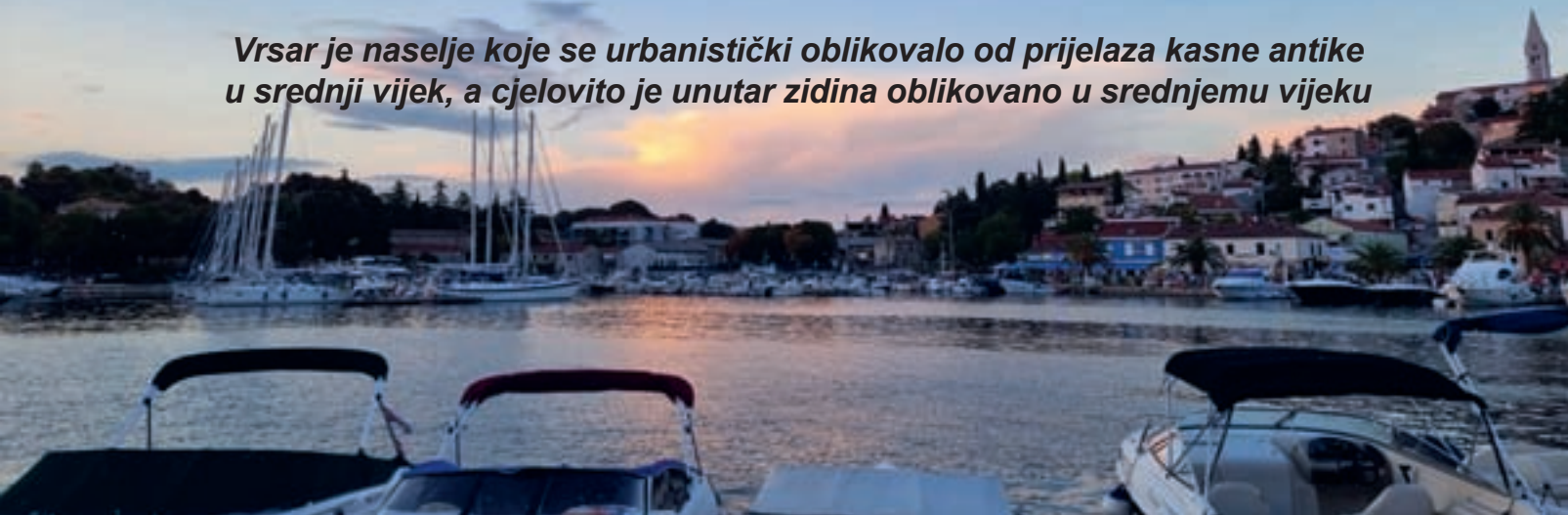
► **Prema Vašem mišljenju, poklanja li se dovoljno pažnje znanstvenim istraživanjima Hrvata u Vojvodini?**

Moja pozicija i navezanost na hrvatsku manjinu u Vojvodini me tu čini subjektivnim. Pažnja i interes su uvijek dobro došli. Pomaci se vide u odnosu na razdoblje do 1990-ih kada su istraživanja primarno vodili pojedinci. Od osnivanja manjinskih institucija su napravljeni veliki iskoraci koji su rezultirali brojnim monografijama i kapitalnim projektom *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* i Godišnjaka ZKVH koji su do sada okupili najveći broj suradnika različitih profila i zemalja podrijetla. Te projekte treba i nadalje podržati jer njihova vrijednost će vremenom dobivati na značaju u snaženju hrvatske manjine.

U posljednjim zracima ljeta pričamo o Vrsaru

Otoci, more, povijest i hedonizam

Vrsar je naselje koje se urbanistički oblikovalo od prijelaza kasne antike u srednji vijek, a cjelovito je unutar zidina oblikovano u srednjemu vijeku

Smješten na zapadnoj obali Istre, na samom ulazu u Limski zaljev, Vrsar je mjesto čarobnih morskih vizura, živih boja i tipične mediteranske ljepote. Čuvajući svoju ribarsku tradiciju i bogatu povijesnu baštinu, već desetljećima privlači turiste i umjetnike, dok nedirnuta priroda Limskog zaljeva, marina i sportski aerodrom mame avanturiste i ljubitelje adrenalina. Srednjovjekovna starogradska jezgra Vrsara leži na brežuljku uz more, odakle se s brojnih vidikovaca pruža nezaboravan pogled na pučinu i arhipelag od 18 otočića. Utočište ribara i pomoraca, vrelo nadahnuća za umjetnike, mjesto uživanja slavnog Casanove – Vrsar je mjesto koje inspirira.

Tragovi života na istarskom poluotoku

Na poluotoku su otkriveni tragovi paleolitske i neolitske kulture (staro i mlađe kameno doba). U jednoj špilji nad Limom nedaleko Vrsara (špilja svetog Romualda) utvrđeni su tragovi paleolitske kulture. Etnička pripadnost najstarijih stanovnika istarskog poluotoka nije poznata.

Prvi poznati stanovnici istarskog poluotoka, kojima možemo odrediti i etničku pripadnost, bili su Histri i Liburni. Histri su naseljavali veći dio istarskog poluotoka (po njima je, čini se, poluotok i dobio ime: Histri-Histria-Istra), dok su Liburni živjeli samo na njegovoj sjeveroistočnoj obali (Liburnija). Uz ratarstvo i stočarstvo, Histri i Liburni su se bavili i pomorskom trgovinom. Trgovali su i sa starim Grcima; na sjeverni Jadran dolazile su grčke lađe po dragocjeni jantar koji je ovamo stizao kopnenim putem s dalekih baltičkih obala. Lađe su tako zalazile i u vrsarski i Limski zaljev.

Stari grad

Vrsarski stari grad baštini srednjovjekovni koncept utvrđenog grada i raster ulica. Njegove su ulice uske,

uglavnom nejednolike širine, vrlo krivudave te se provlače gradskim tkivom među brojnim zgradama. Sve vrsarske ulice uspinju se, odnosno spuštaju te slijede prirodnu fizionomiju brežuljka na kojemu je smješten Vrsar. Takav skučeni ambijent čini se kao kakav labirint te svaki ugao, uspon ili križanje s drugom uličicom otvara te otkriva kakav novi arhitektonski detalj (prozor, balkon, stubište, portun ili ulaz), a time i jednu mikroarhitektonsku ambijentalnu cjelinu – za putnika, gosta ili turista svojevrsan izazov i iznenađenje. Vrsar je naselje koje se urbanistički oblikovalo od prijelaza kasne antike u srednji vijek, a cjelovito je unutar zidina oblikovano u srednjemu vijeku.

U graditeljskom smislu oblikovan je u srednjem vijeku na lokaciji iznad malih gradskih vrata. Tijekom povijesti tu se nalazila župna crkva, zvonik, stup srama na njegovoj sredini, tržnica i mjesto gdje su se ubirale feudalne dažbine. Služio je i kao publicitetno mjesto, jer su upravo ovdje vlasti objavljivale propise i različite naredbe. Tu su se izvršavale kazne kada se željelo prikazati javno kažnjavanje. Današnji izgled trg je poprimio tijekom austrijske vlasti u Istri, a konačni izgled postignut je u prvoj polovici XX. stoljeća rušenjem stare župne crkve svetog Martina i pripadajućega joj zvonika upravo radi njegova proširenja. Općinski trg danas se zove Trg Degrassi.

Zvonik s magičnim pogledom

Vrsarski zvonik nova je građevina, izgrađena je 1991. godine. Visok je 40 m, podijeljen je u pet dijelova, u njemu se nalaze tri zvona, ali nisu u funkciji. U zvoniku je smještena izložba starih vrsarskih zvona, a koristi se i kao vidikovac jer se s njega pruža najljepši i najširi pogled na stari grad Vrsar i okolni arhipelag. To je jedini zvonik u župi Vrsar. Riječ je o najposjećenijem vidikovcu odakle se pruža pogled na rovinjsku Svetu Eufemiju, vrsarske otoke, Funtanu te okolice Poreča, ali i na zaleđe

Vrsara i brojne brežuljke. Stari srednjovjekovni zvonik u Vrsaru nalazio se na glavnome trgu, ali je on porušen 20-ih godina XX. stoljeća. Zvonik je viši od izvorno srednjovjekovnih okolnih gradnji – jer građen je od betona, a ne kamena (djelomice je tek obložen kamenom na rubovima i u podnožju). Vrsarski zvonik projektiran je prema uzoru na mletački tip zvonika, svojstven istarskim obalnim naseljima koji se sastoji od triju dijelova: (1) podnožja koje je naglašeno volumenom i materijalom; (2) vitka i visoka tijela zvonika; (3) vrha prošupljena otvorima za zvona i piramidalna završetka. Podnožje vrsarskoga zvonika masivno je i kameno, a njegova se kamena obloga penje kutovima zvonika do vrha koji je opet prekriven kamenom. Veliki otvori za zvona odvojeni su vijencem, prenaplašenih zuba, od vrha zvonika koji ima visok piramidalni završetak. Na samome vrhu aksijalno simetričnoga zvonika nalazi se križ. Ova se konstrukcija svojim izgledom i općim značajkama dobro uklopila u siluetu i vizuru vrsarskoga staroga grada.

Giacomo Casanova i Vrsar

Jedna je od znamenitosti Vrsara i njegovo povezivanje s **Giacomom Casanovom**, koji je u dva navrata ovdje boravio. Oba su boravka, prvi 1743., a drugi 1744. godine, bila više posljedica slučajnosti negoli namjere, a dokumentirana su u njegovim *Memoarima*. Kako sam navodi, prvi je put posjetio Vrsar na tri dana u kolovozu 1743. godine, dok je još bio siromašan i neugledan svećenik, dok je drugi put u Vrsar dospio kao vojnik tijekom putovanja s mletačkog otočića Malamocco, kada se njegov brod noću usidrio u vrsarskome pristaništu kako bi uzeo balast. Brod kojim je putovao prevezio je 24 topa i dvije stotine slavonskih vojnika. Casanova Vrsar opisuje kao zapušteno naselje u koje je prvi put došao kao neugledan čovjek, a drugi put neprepoznatljiv – u blistavoj vojničkoj odori te vjerujući da ga nitko neće prepoznati.

U opisanoj epizodi spominje se Casanovina avantura s nekom vrsarskom djevojkom, koja je bila služavka don **Girolama**.

Kamenolom Montraker

Kamenolom Montraker nalazi se na poluotoku sjeverozapadno od starogradske jezgre Vrsara, te je svojom

veličinom, lokacijom i povijesnim značenjem zasigurno najvažnije nalazište kamena.

Eksplloatirao se od prapovijesti do polovice XX. stoljeća. U njemu se vadio nadaleko poznati vrsarski kamen, materijal od kojega su izgrađene mnoge najznačajnije zgrade u Veneciji, ali i širom Europe i svijeta. Napuštene litice Montrakera svjedoče o njegovoj iznimnoj gospodarskoj važnosti i udjelu od kamenarske. Danas je to mjesto nadahnjujući ambijent za održavanje različitih manifestacija, priredbi i događanja.

Plaže Vrsara

Većini plaža koje možete posjetiti u Vrsaru je dodijeljena međunarodna *Plava zastava* za kvalitetu usluge, čistoću mora i obale, sigurnost te opremljenost i uređenost plaže.

Gradska plaža Montraker je 500 m udaljena od starogradske jezgre. Plaža je dijelom šljunkovita, dijelom kamenita, s popločanim platoima. Zasjenjene prirodnim hladom hrasta crnike koji raste uz obalu, plaže oko Belvederea nude izbor podloga za sunčanje i smaragdno, bistro more. Obale plaže Petalon su stjenovite ili šljunčane, s popločanim platoima za sunčanje. Ako niste ljubitelj divljine, opustite se pokraj bazena punjenog slatkom vodom. Kilometarska plaža Porto Sole zaklonjena sjenom visokih borova izvrсна je podloga za kupanje i sunčanje. Veliki zaljev između Funtane i Vrsara gdje je smješten kamp *Valkanela* oduvijek privlači kupaće raznovrsnošću svojih plaža natkrivenih borovom šumom. Uživajte kupajući se u sunčevim zrakama na prirodnim kamenim platoima ili plivajući u bistrom moru uz stjenovite i šljunčane plaže. U sklopu Vrsarskog arhipelaga nalazi se i otok Koversada, te istoimeni naturistički kamp. Plaže na Koversadi uglavnom su stjenovite s kamenim platoima i zaklonjenim šljunčanim zaljevima, dok se nasuprot otoka nalazi pješčana plaža. Plaže za kućne ljubimce smještene su u blizini kampa *Orsera*, u neposrednoj blizini gradske plaže Montraker, u kampu *Porto Sole* i kampu *Koversada*.

I. U.

Čekajući Anu i Vladu!

Živ čovjek uvijek nešto očekuje, ali ja trenutno ne čekam neki bračni par da mi dođe u goste nego trenutak kada će mandatarica buduće Vlade predložiti članove svoga kabineta Narodnoj skupštini. Zgrada u kojoj se održavaju skupštinske sjednice vrlo je blizu (dvije uličice) zgradi teatra *Atelje 212*, u ulici koja se danas zove Svetogorska. U mom beogradskom razdoblju života ova ulica, koja se tada zvala Ive Lole Ribara, odigrala je važnu ulogu, jer je prva kazališna zgrada u kojoj sam bio u ovom gradu upravo spomenuta u kojoj sam gledao i kulturnu apsurdnu dramu irskog pisca **Samuela Becketta** *U očekivanju Godota*. U predstavi je jednu od glavnih uloga – Vladimira igrao pokojni legendarni glumac, tada mladi **Ljuba Tadić**. A u drami dvije lutalice Vladimir i Estragon čekaju Godota i dok čekaju vode apsurdne dijaloge. Do konca predstave Godot nije došao. Uvjeran sam da će naša Vlada, kad-tad stići i u svoje sjedište u Nemanjinoj ulici, ali čitava situacija u našoj lijepoj Republici je pomalo apsurdna kao u Beckettovoj drami, u kojoj je prvi apsurd to što je irski literat knjigu i dramu napisao na francuskom jeziku, a i premijera je bila u Parizu. Što je prvi apsurd u Srbiji? Po Ustavu i druga pokrajina, Kosovo, je sastavni dio teritorija Srbije, koje je međutim proglasilo samostalnost, koju su priznale brojne druge države, među njima najvažniji je SAD. Naša Republika ovo odvajanje ne priznaje. Ovih dana mandatarica koja je na čelu Vlade više od pet godina, prvi put je službeno posjetila sjeverni dio ovog teritorija, a pri dolasku je izjavila: »Posjet mi je jedno vrijeme bio zabranjen, inzistirat ćemo na formiranju ZSO« (citirao iz novinskog izvješća). Ako je tu došla kao mandatarica da lobira i prikazuje budući program svoje nove Vlade, onda možemo zaključiti da će jedan od najvažnijih zadataka biti »inzistiranje na formiranju ZSO-a«.

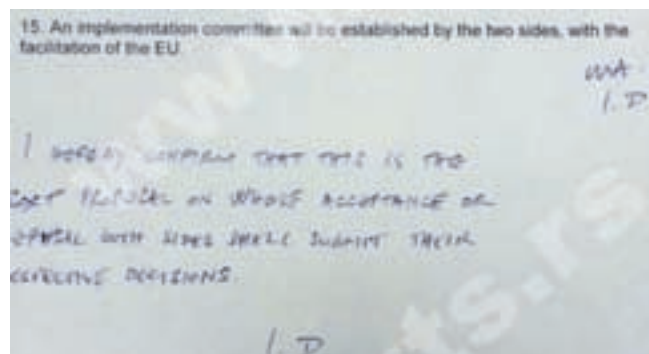
Što je to ZSO?

Pisac novinskog izvješća pretpostavlja da svi znaju što znači skraćenica ZSO. Za one koji to možda ne znaju to je kratica »Zajednice srpskih općina«. Pitanje za 10 tisuća »prosvjedničkih sendviča« iz 1998. godine: od kojih općina će se formirati budući ZSO? Po mojim istraživanjima, postoji dvije podjele na općine spomenutog teritorija. Jedna »naša« i jedna »njihova«, jer »nakon prelaska Kosova i Metohije pod privremenu upravu UNMIK-a 1999. u ovoj pokrajini je usvojena drugačija teritorijalna organizacija. Okruzi kakve poznaje Srbija (opisani u ovom članku) funkcioniraju (u opsegu prema okolnostima) jedino u sredinama koje većinski nastanjuju Srbi«, citat iz komentara Zakaona o teritorijalnoj organizaciji Srbije (*Sl. glasnik* 129-07. 29.12.2007.). Buduća predsjednica Vlade mora inzistirati na ZSO po »našoj« podjeli na općine, a druga strana in-

zistirat će, što i radi, na »njihovoj« podjeli. Narodna izreka veli »ja u klin, ti u ploču«. Ova igra može trajati dok ne stigne gospodin Godot i jednim udarcem presiječe »kosovski gordijev čvor«. Kojim slučajem da dobijem nalog (i dobar honorar) da napišem nastavak *U očekivanju Godota*, II. dio, ja bih ovako nešto i napisao. No, da vidimo što možemo saznati o Briselskom sporazumu na osnovu kojeg se inzistira na formiranju ZSO-a.

Fantomski Briselski sporazum

Što da radi kolumnist kad želi pisati o državnim problemima? Zahvaljujući modernim komunikacijama prihvaća pomoć jednog novog leksikona zvanog *Wikileks*, što sam i uradio. Citiram: »Briselski sporazum, formalno Prvi spo-

 Briselski sporazum i parafi potpisnika

razum o principima normalizacije odnosa Beograda i Prištine, bio je predložen ugovor za normalizaciju odnosa između Vlade Srbije i Kosova. Sporazum, dogovoren i zaključen u Bruxellesu pod pokroviteljstvom Europske unije potpisan je 19. travnja 2013. godine. Pregovore su vodili predsjednik Vlade Srbije **Ivica Dačić** i predsjednik Vlade Kosova **Hashim Thaçi**, uz posredovanje visoke predstavnice EU **Catherine Ashton** (tekst je u ovoj formi). Sporazum je na dvije stranice i sadrži 15 članaka. 1. čl.: »To će biti Asocijacija/Zajednica od kosovskih općina u kojem Srbi čine većinu stanovnika«. 3. čl.: »Asocijacija/Zajednica bit će uspostavljena na bazi postojećeg statuta Asocijacije kosovskih općina«. Ovaj Sporazum dopunjen je 2015. uz asistenciju dvostrukog predsjednika. »Nedoumice, nedorečenosti odredbi i nedefinirane nadležnosti karakteriziraju pojam ZSO.« »Vodeći političari koriste temu ZSO zato što znaju kako ona neće biti uskoro na stolu i idealna je za davanje obećanja narodu« (BBC News). Ovo su neki od naslova o ovoj temi. Apsurd u Beckettovoj drami je »mačiji kašalj« naspram apsurdna u ovoj »predstavi« kojoj se također ne nazire kraj. O željenom »dijalogu« još nismo ništa zborili, možda nekom drugom prilikom.

Pučina plava – spava!

O obrazovnoj razini i urođenoj inteligenciji policajaca u svakoj malo ozbiljnijoj antologiji viceva nakupilo se zacijelo jedno posebno poglavlje koje polako ugrožava neprikosnovenost Muje i Hase, Lale i Sose ili pak Rusa i Amerikanaca. Pa, iako se i po dužnostima i po ovlastima razlikuju od svojih kolega iz Ministarstva unutarnjih poslova, komunalni policajci nerijetko dokazuju da su preuzeli neke od osobina »ljudi u plavom«, a čiji opis obično služi za uveseljavanje društva. Uzmimo, primjerice, zidove i fasade našega grada i pokušajmo tu žalosnu sliku preokrenuti na šalu. Jedna od stvari koja u takvoj mentalnoj preobrazbi čovjeku može pasti na pamet je – uz pretpostavku da nisu slijepi – da su naši komunalni policajci ili nepismeni ili im takve stvari ne smetaju. Ili pak u obavljanju svoga odgovornog posla ne zalaze dalje od vlastita ureda.

Na svega tristotinjak metara od Gradske kuće, dakle od geografskog i administrativnog središta grada, i na manje od sto metara od sjedišta Javnog komunalnog poduzeća *Čistoća i zelenilo*, na uglu ulica Józsefa Attile i Nikole Kujundžića već neko vrijeme sramežljivo, ali zato ustrajno stoji simpatični grafit s porukom neskrivene ljubavi: »Smrt Ciganima«! Pored tog grafita, vidi se to lijepo, zid je na nekoliko mjesta prefarban, moguće zbog neprimjerene sadržine ranijih poruka. Ne, međutim, i »Smrt Ciganima«. Ova poruka, koja u dvije riječi odražava ono što sva istraživanja o stajalištu društva prema Romima u većini potvrđuju, nije nikoga ponukala da o njoj razmisli. Čekaj, zašto smrt? Zar samo zato što je netko Ciganin? Tko si ti, mračni i anonimni stvore, da određuješ tko nema pravo na život? Znaš li ti, bolesni monstrume, koja se ideologija krije iza tako morbidne poruke?

Ovim pitanjima, očito, nitko se u lokalnoj samoupravi, komunalnoj i onoj »pravoj« policiji ne zamara. A i zašto bi? Pa ne odnosi se taj grafit na Srbe, Mađare ili Hrvate. Riječ je tek o Ciganima. A ako ćemo pravo, i oni već neko vrijeme nose drugo službeno ime, pa ispada da se poruka o želji (ili zapovijedi?) za nečijom smrću odnosi na neku nepostojeću etničku grupu ili bar na onu koja kod nas danas više ne postoji. Nešto poput »Smrt Astecima« ili pak »Smrt Hazarima«.

Tko bi se ovim problemom mogao (i trebao) pozabaviti kada već neće oni kojima je to i službena dužnost? Ma kako vam to u ovom trenutku djelovalo, odgovor je

jednostavan: obrazovne institucije, od vrtića do fakulteta. Možete li, primjerice, zamisliti sliku u kojoj društveno odgovorna odgojiteljica, učitelj, nastavnica ili profesor koji je nedefinirani i sterilni predmet građanskog odgoja odlučio sadržajno obogatiti »praktičnom nastavom« odvodi svoje učenike do ugla ulica Józsefa Attile i Nikole Kujundžića i – baš poput nastavne jedinice »fašizam« u učionici – objašnjava im pred kakvom civilizacijskom brukom stoje

i gledaju u nju? Možete li zamisliti da se ta slika multiplicira tako što se pedagozi i njihovi učenici smjenjuju svakih 45 minuta; da klinci mobitelima snimaju ovu bruku – baš kao što su onu baku koja je ispred Gradske kuće na povodcu vodila svoje unuče – kače fotke na društvene mreže i na stup srama stavljaju anonimne autore? Možete li, konačno, zamisliti da se nakon povratka u učionice – prilagođeno, naravno, uzrastu – o viđenom ra-

spravlja, uspoređuje s primjerima iz dalje i bliže prošlosti, povlače paralele s psihologijom i mračnim stranama ljudskog uma... Pa onda da to postane zanimljivo i medijima koji će odlaziti »na teren« i praviti priloge »s lica mjesta«, razgovarati s pripadnicima romske nacije i pitati ih onako jednostavno, ljudski: »Kako se osjećate nakon ovakvih poruka mržnje?«.

E, da se takvo što dogodi, lako biste mogli zamisliti i gradonačelnika i šefa komunalne policije i načelnika Policijske uprave Subotica, ma i direktora *Čistoće i zelenila*, kako se utrkuju do mikrofona i verbalno se pred javnošću peru kako su iznenađeni i kako se zgražaju nad sadržajem ove poruke; kako će očito morati pojačati budnost i noću kako se ovakve stvari više ne bi ponovile; kako u našem gradu mržnji nikada nije bilo niti će ikada biti mjesta i kako će sve učiniti da se počinitelji što prije pronađu i u skladu sa zakonom kazne. Ne bi teško bilo zamisliti niti da im neka novinarska ekipa smjesti, pa da izjavu daju ispred bivše robne kuće Centar, gdje na jednom od stupova prkosno stoji lik osuđenog ratnog zločinca... Znaite već kojeg.

I za kraj, nešto što je u duhu početka. Idu dva komunalna policajca i stalno zure u fasade. Jedan nosi knjigu, a drugi kantu i četku. Znaite li zašto? Jedan zna čitati, a drugi farbati.

Z. R.

Neki novi klinци

»U školi ih je dočekala učiteljica o kojoj iz prijašnjeg iskustva imamo samo riječi hvale, ali pohvala ide cijelom sustavu obrazovanja na hrvatskom jeziku. Kao roditelj, znam da smo za svoje dijete odabrali najbolje«, kaže Adrijana Kujundžić

Polazak u školu važan je događaj za cijelu obitelj, a osobito uzbuđene mališane, koji se raduju i vesele novim izazovima. Ove školske godine u nastavu na hrvatskom jeziku upisana je 21. generacija prvašića, njih 17, od kojih je sedmero u OŠ *Ivan Milutinović* u Subotici, dvoje u istoimenoj školi u Maloj Bosni i osmero u OŠ *Matko Vuković* u Subotici.

Prvog dana školske godine u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća priređen je prijem za prvaše cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, koji su uz djelatnike HNV-a priredile učiteljice s učenicima nižih razreda osnovnih škola, koji su već u nastavi na hrvatskom.

Podrška starijih učenika

Iako upisani u različite škole, svi prvaši čine jednu generaciju u obrazovnom sustavu na hrvatskom jeziku koji trenutačno broji oko tisuću učenika. Tijekom osam godina školovanja u osnovnoj školi bit će skupa na svim izvannastavnim aktivnostima, druženjima i drugim događajima u zajednici.

»Smatramo iznimno važnim osigurati djeci dobro i kvalitetno obrazovanje i uvjete rada tijekom školovanja. O tomu, osim Odbora za obrazovanje pri Hrvatskom naci-

onalnom vijeću, skrbe i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Hrvatske, Ministarstvo prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Srbije, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, nekoliko županija, Nakladnička kuća BIGZ, Zavod za udžbenike, Udruga *Naša djeca* i Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić* kao i mnogi donatori velikog srca«, rekla je predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Margareta Uršal**.

Svečanosti su nazočili i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, predsjednik DSHV-a i narodni zastupnik **Tomislav Žigmanov** i predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Lazar Cvijin**, koji su pozdravili djecu i roditelje, te ih ohrabрили u ovom važnom trenutku.

Djecu i roditelje u prigodnom programu pozdravili su i učenici nižih razreda recitirajući i pjevajući, a sve njih su pratili članovi HGU-a *Festival bunjevački pisama* pod ravnanjem prof. **Mire Temunović**. Kao vokalni solista nastupio je **Roko Piuković**, a recitirali su **Matea Cvijanov**, **Marija Vukov**, **Josipa Ivanković Radak** i **Luka Crnković**.

Prvaše su ove školske godine preuzele sljedeće učiteljice: u OŠ *Ivan Milutinović* u Subotici **Danijela Sken-**

derović, dok je u Maloj Bosni učiteljica **Marica Skenderović**. U OŠ Matko Vuković učiteljica prvog razreda je **Jelena Korponaić**.

Brojne pogodnosti

Djeca su ovom prilikom dobila udžbenike za prvi razred, te prikladne darove koje su osigurali Hrvatsko nacionalno vijeće, HPD *Bela Gabrić* i Udruga *Naša djeca* i vaučer za školski pribor u vrijednosti od 10.000 dinara koji je itekako pomoć roditeljima.

»Ove školske godine u prvi je razred krenulo naše četvrto dijete. Zadovoljni prijašnjim generacijama nismo vodili polemiku gdje bismo ga upisali. Drago nam je što u razredu ima prijatelje iz vrtića, ali i nove djece koja su sada s nama u ovom iskustvu školovanja i cjelovitoj nastavi. Udžbenici koje su dobili, kao i darovi od HNV-a i Udruge *Naša djeca* su upotpunili njihove prve korake u školovanju. Jasno da je i on dobro došao, budući da je rujan za nas roditelje s više djece izuzetno 'skup'. U školi ih je dočekala učiteljica o kojoj iz prijašnjeg iskustva imamo samo riječi hvale, ali pohvala ide cijelom sustavu

obrazovanja na hrvatskom jeziku. Kao roditelj, znam da smo za svoje dijete odabrali najbolje«, kaže mama **Adrijana Kujundžić**.

Uz spomenute darove za djecu nižih razreda osiguran je i prijevoz od kuće do škole i nazad. »Imamo već pozitivno iskustvo s dvoje starije djece, te je ove godine naša **Marija** krenula u prvi razred. Sveukupno smo zadovoljni obrazovanjem, a znače nam i brojne pomoći, od udžbenika, vaučera, ali nam je od izuzetne pomoći prijevoz. Budući da smo udaljeni od škole, živimo na Čantavirskom putu, prijevoz nam je ne samo financijska pomoć nego i sigurnost koja nam je najvažnija. Osobito kada imamo prvaša, kojemu je sve novo. U školi imaju produženi boravak, te na sigurnom može dočekati prijevoz koji je do sada odlično funkcionirao«, priča mama **Mirjana Ivanković Radak** i dodaje: »U prijevozu, s Marijom je i stariji brat, pa idu skupa, a starija kći je u petom razredu i ona od ove godine putuje prigradskim prijevozom, ali imamo dobru liniju, te se nadamo kako će i to dobro funkcionirati.«

Ž. V.

X. žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja u Baču

Tradiciju prenose na mlade

U druga građana *Tragovi Šokaca* iz Bača priredila je u subotu, 3. rujna, deseti seminar *Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja* u *Didinoj kući* u Baču. Pomalo već zaboravljena umijeća – kako se češlja i u nošnju šokačkih Hrvatica odijeva prezentirale su predsjednica UG *Tragovi Šokaca* **Stanka Čoban** i njezina sestra **Mira Milošević**. »Modeli« su bile cure, žene srednjih godina i bakice iz Bača i okolice, Monoštora, Sonte, Senenče, čak i Subotice.

A ljepotu tog ruha, oglavlja i nakita posjetitelji su mogli vidjeti navečer na reviji. Uz ovu, priređena je i revija koja

spaja tradicijske detalje s modernim odijevanjem i nakitom žena. Za ovu reviju bile su zadužene članice udruge *Vrijedne ruke* iz Vinkovaca.

Deset godina

Bačka manifestacija koja se bavi očuvanjem i prezentacijom tradicijske kulture šokačkih Hrvata proslavila je desetljeće svoga postojanja.

»Za deset godina manifestacije naučili smo češljati tradicijske frizure djevojčica, djevojaka, mladenki, izradili

smo 'brundžuk' za mladu udanu ženu, zavijali smo i mlade i malo starije žene u 'konđu' i 'šamiju', povezivali smo maramu bakama. Naučili smo mlade kako se pravilno počesljati, spremiti, 'zaviti'. Učili smo tradicijske napjeve, i to one koji su se pjevali početkom prošlog stoljeća baš u Baču. Svake godine išli smo u Tuzlu na Gradovrh u Bosnu te naše sunarodnjake odatle ovdje dočekivali. Ponosili smo se našim ruhom na revijama i seminarima na kojima smo sudjelovali», rezimirala je Stanka Čoban.

Potporu ovoj manifestaciji uputili su u svojim pozdravnim govorima predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Lazar Cvijin**, ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**, zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**, a pročitano je i pismo potpore kojega je poslao zamjenik državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Dario Magdić**.

Knjige i glazba

Bogat program upotpunjen je predstavljenjem dviju knjiga: *Zbirka narodnih nošnji hrvatske dijaspore više kustosice Etnografskog muzeja u Zagrebu* mr. sc. **Katarine Bušić** (o knjizi je govorila profesorica etnologije i povijesti **Danijela Kegalj** iz Zagreba) te *Šamija i bajka predstojnika Franjevačkog samostana u Baču* fra **Josipa Špehara**.

Također, bilo je i glazbe i plesa, između dviju revija nastupili su gosti – KUD-a *Kolo* iz Vukovara koje se bavi njegovanjem hrvatske tradicije i običaja s područja Srijema i Slavonije.

Tijekom manifestacije dijeljen je promotivni materijal kampanje *Znam tko sam* kojom se u susret popisu stanovništva ovdašnji Hrvati potiču na izjašnjavanje o svojoj nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti.

H. R.

HGU „Festival bunjevački pisama“

18. SMOTRA DJEČJIH PJEVAČA I ZBOROVA

9. 9. 2022. godine
u 19.30 sati

Velika vijećnica Gradske kuće u Subotici

Smotru pomogli:

Cijena karte: 250 rsd
Rezervacija karata na broj: 063/80-87-836

mic
in

Program profesionalne orijentacije

Kamo sutra?

Pitanje, kamo sutra? Ili za godinu dana? Trenutno najviše brine učenike završnih razreda osnovne i srednje škole. Pred njima je velika odluka. Kako bi dobili odgovor na ovo pitanje tu je program profesionalne orijentacije, koji je već godinama jedan od traženih i bitnih izvannastavnih aktivnosti. Ovaj program najviše dotiče učenike završenih sedmih, odnosno trećih razreda kada je u pitanju srednja škola.

Program se održava već desetak godina, a započeo je u Bruškoj kod Benkovca. Posljednje dvije godine je bio prilagođen mogućnostima. Naime, za vrijeme korone su urađeni samo testovi profesionalne orijentacije, kao i razgovori, dok je već prošle godine nakon testiranja skupina učenika putovala u Međugorje, te su osim testiranja imali i brojne radionice. Ove godine program se ponovno vratio u Hrvatsku, te su polaznici testiranja obavili u Subotici, a sve radionice, individualni razgovor i prateći program održani su u Novom Vinodolskom u periodu od 29. kolovoza do 4. rujna. »Ove godine se poklopilo da ovaj program možemo ostvariti u istom periodu kada su naša djeca bila na ljetovanju, a mi smo izdvojeni od drugih na miru radili, promišljali kamo poći sutra?«, priča predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, po struci psihologinja i voditeljica ovoga programa i pojašnjava: »Ovoga puta zbog velike generacije učenika razdvojili smo osnovce od srednjoškolaca, te je sada u programu

bilo 18 učenika završenih sedmih razreda. Nismo zaboravili ni na srednjoškolce, te će njihov program, koji je zahtjevniji i opsežniji, koji zahtijeva dublje promatranje, biti ostvaren u narednom periodu. Osobito me raduje što imamo divnu djecu. Bila je milina raditi s njima«.

Učenici su imali radionice, te su se mogli osvrnuti na svoju nutrinu i dosadašnje uspjehe i padove, o kojima su otvoreno razgovarali. A ono što ih je u najvećoj mjeri dojmilo jesu individualni razgovori, crtanje grafova sposobnosti i spoznaja samoga sebe. Te odgovori na pitanja: što mogu, što znam?

»Tijekom programa djeca su imala i vlastiti 'križni put' u kojem su čitajući kratke tekstove sagledavali i svoje padove i uspone. Što opterećuje njihova leđa? Koji su njihovi tereti u životu? Razgovarali su i na temu kako sebe zamišljaju za 10 godina, pisali pismo roditeljima, a imali su i brojne druge radionice koje su njima u tom uzrastu itekako potrebne, da upoznaju sebe i svoja interesiranja, ali i da zastanu i promisle o svome sutra«, kaže asistentica u obrazovanju pri HNV-u **Nataša Stipančević**, koja je također radila s djecom.

Bilo je ovo ujedno i mjesto za druženje, zabavu i jačanje već davno stvorenog prijateljstva, budući da su neka djeca skupa još od vrtića.

Ž. V.

Mladi poljoprivrednik s dugoročnom vizijom

Ovotjedni gospodarstvenik je mladi poljoprivrednik **Boris Babičković**. Završio je srednju poljoprivrednu školu u Bačkoj Topoli, nastavio je obrazovanje na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu, na smjeru fitomedicina, tj. zaštita bilja. Htio je zaokružiti priču obrazovanja i posla kojim se bavi kako bi mogao kompetentnije nastupiti na tržištu. Svoje stečeno znanje prvo je primijenio na ratarstvu, a kasnije na stočarstvu koje je sam, kako kaže, tek počeo razvijati.

Upitan o svojim počecima i kako se odlučio otisnuti u poljoprivredu, Boris nam kaže:

»Priču o našem obiteljskom gospodarstvu započinje moj djed, imao je maksim zemlje, to je tada bilo 17 jutara. Otac je po povratku iz vojske krenuo ozbiljnije u poljoprivredu, uspio je doći do još zemlje, krenuo je raditi i stočni uzgoj. Brat i ja smo mu pomagali kada smo malo odrasli, samim tim je i našem ocu bilo lakše. Što se tiče ratarstva, gajimo pšenicu, suncokret, uljanu repicu, kukuruz, a ove godine ću posijati određenu količinu ječma. Budući da imamo stoku, sadimo i djetelinu. S ovim brojem kultura nemamo problem održavati plodored na njivama«.

Uzgoj goveda *aberdeen angus*

Ono po čemu se Boris razlikuje od ostalih uzgajivača je definitivno rasa goveda za koju se odlučio. »Budući da smo ipak bili više orijentirani prema ratarstvu, 2019. godine sam se osobno odlučio pokrenuti uzgoj goveda po sustavu krava – tele. Educirao sam se o toj temi, raspitivao se, čitao razna iskustva uzgajivača, te sam se odlučio nabaviti rasu goveda *aberdeen angus*. To je škotska rasa, a za nju sam se odlučio zbog vrhunske kvalitete mesa, po kvaliteti *angusi* zauzimaju treće mjesto na svijetu. Izuzetno su traženi po restoranima, stoga plasman mesa ne bi smio biti problem. Što se tiče same rase goveda, mnogo

su otpornije u odnosu na druge, postoje u crvenoj i crnoj boji, ali to je i jedina razlika. Otporne su na visoke i niske temperature, otpornije su na bolesti u odnosu na naše domaće *simentalce*. *Angusi* se koriste isključivo za uzgoj po sustavu krava – tele jer proizvode mlijeka dovoljno za odhranu svog teleta, tj. nemaju dovoljno mlijeka za mužu. S druge strane, to je i dobro jer je manje posla oko njih, ne moraju se praviti izmuzišta. Tijekom teljenja im nije potrebna pomoć, što je također veliki plus. Možda se dogodi na svako deseto teljenje potreba za našom pomoći. Što se tiče ishrane, ne zahtijevaju jaku hranu, dovoljno im je sijeno, kukuruzovina, sjenaža i silaža. Tako održavaju svoju težinu optimalnom, jer u slučaju jače ishrane junice imaju probleme prilikom osjemenjavanja i teljenja. Izuzetno je zahvalna rasa, nema skoro nikakvih problema s njima tijekom godine. Za ishranu stoke koristim hranu koju sam proizvedem, u slučaju rodne godine prodajemo višak robe, ali ove to neće biti slučaj. Počeo sam s deset junica, a sada nakon tri godine imam ukupno 35 grla, tu su krave, junice, telad. Junice za sada ostavljam sebi, ne prodajem ih zbog proširivanja farme, bikove tovim do između 650 i 750 kilograma, pa ih prodajem klaonicama za daljnju obradu. Prošle godine sam nabavio i priplodnog bika za osjemenjavanje junica, stoga na taj način planiram proširiti broj grla. Cilj mi je doći do stalnog tržišta, redovitih mušterija, na primjer restorana koji bi vršili otkup za vlastite potrebe. Kod nas još nije razvijena upotreba mesa od *angusa*, njihov uzgoj je tek u povojima. Posljednjih nekoliko godina je došlo do širenja uzgoja ove sorte, ali ja se nadam kako ću jednoga dana moći proizvoditi čak i za izvoz. Sreća je i u tome što imam prijatelja koji također odgaja *anguse* pa se međusobno pomažemo, neke poslove radimo zajedno, pa ćemo možda skupa i nastupiti prema ostalim jačim tržištima«, kaže Boris Babičković.

Stajnjak koristi kao dopunsko hranivo zemljišta, jer ga nema dovoljno za potpuni prestanak korištenja mineralnog gnojiva.

»Godišnje uspijem pokriti desetak jutara stajnjakom. Kako mi broj grla bude rastao, tako ću povećati i površinu koju torim. Budući da imamo ograđeni pašnjak površine oko jednog jutra pored farme, goveda od proljeća do početka nekih hladnijih dana provode vrijeme vani. Samim tim količina proizvedenog stajnjaka je manja. Njima i najviše odgovara sloboda kretanje, oni su sorta koja voli ispašu«, ističe Boris.

Cijene repromaterijala rekordno visoke

Cijene ulaganja repromaterijala u ratarstvu su drastično skočile, a nažalost broj raznih bolesti i kukaca s kojima se poljoprivrednici suočavaju tijekom proizvodnog procesa se godinama povećava. Boris nam nastavlja priču iz svog kuta:

»Mogu i deskriptivnije objasniti, došlo je do toga da se traktor ne otkačuje od prskalice, tako nažalost cijele godine. Nastupilo je neko čudno vrijeme rezistencije koroza, bolesti, kukaca... Sve je to posljedica dugogodišnjeg korištenja kemijskih sredstava. Svi poljoprivrednici rade za bolji prinos, stoga gledaju zaštititi svoje njive na sve moguće načine. To podrazumijeva recimo ulazak u žito tri ili četiri puta kako bi se njiva zaštitila na odgovarajući način. Volio bih kada bi se krenulo u razvitak efikasnih ekološki prihvatljivih sredstava, prvi bih ih koristio. Došlo je također do pojave novih bolesti u uljanoj repici, prije se ulazilo samo jednom u njivu, a sada se od sjetve do cvjetanja mora više puta ulaziti. Tijekom cvjetanja se ne smije nikako ulaziti u njivu jer time škodimo i pčelama koje su nam izuzetno potrebne. Nenormalni su procenti poskupljenja, doista se čovjek zapita vrijedi li raditi više ovaj posao. Ponekad pomislim možda sve prodati, pa krenuti ispočetka u nekim boljim uvjetima. Pogotovo proizvođači koji imaju velike kredite, doista ne znam kako oni preživljavaju i gdje vide isplativost«, naglašava Boris Babičković.

Subvencije, natječaji i krediti

Subvencije koje Boris koristi su one koje država daje, to je četrdeset tisuća dinara godišnje po grlu, a koristi i subvencije za ratarstvo koje se dobijaju na površine do dvadeset hektara.

»Kad se pogledaju cijene koje dobijamo za gotov proizvod, bilo bi dobro makar malo povećati iznose subvencija. One nisu dostatne za pokrivanje troškova ulaganja, tu su naravno ovogodišnja povećanja cijene nafte, kemijskih sredstava, umjetnog gnojiva, raznog repromaterijala, da ne pričam o cijeni koncentrata i premiksa za potrebe stočne prehrane.«

Koristio je ranije i natječaje za mlade poljoprivrednike koje je raspisivalo Ministarstvo poljoprivrede za potrebe nabave mehanizacije specijalizirane za rad u stočarstvu. Na IPARD, kako kaže, još nije aplicirao, mada u budućnosti to planira, budući da su uvjeti relativno povoljni, te se uz takve programe potpore može unaprijediti vlastita proizvodnja. Kreditiranje je također koristio na početku kada je uzeo kratkoročni kredit za kupovinu teladi.

Zakup državne i privatne zemlje

»Budući da se bavim stočarstvom, imam prioritet u zakupu državne zemlje, a radimo i privatnu zemlju u arendu. Isplativosti arende ove godine nema, sama cijena koju plaćamo je također skočila, jednostavno je teška situacija. Loši su bili prinosi zbog suše, znam da svi govore o njoj, ali na primjer u određene parcele s kukuruzom uopće ne vrijedi ulaziti s kombajnom, već ih samo istarupirati, jer roda kukuruza uopće nema! Neki su već počeli skidati kukuruz, prinos je između tri stotine i pet stotina kilograma, što ne pokriva čak ni troškove goriva. Najbolje bi bilo imati privatne zemlje i raditi samo za sebe, ali ako želiš neki napredak, moraš raditi više zemlje, zato se ulazi u zakup. Situacija je takva da se sada teže dolazi do zemljišta, više je poljoprivrednika, arende su veće, dosta se pojačala konkurencija. Što da se radi, takva je godina, valjda će sljedeća biti bolja«, kaže Boris Babičković.

Ivan Ušumović

Utemeljeno Povjerenstvo nagrade Tomo Vereš

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata imenovao je Povjerenstvo za izbor najbolje knjige u području znanosti i publicistike, koja je objavljena u razdoblju od 2019. do 2021. godine, a koja se dodjeljuje 2022. godine, u sljedećem sastavu: dr. sc. **Jasminka Dulić**, dipl. sociologinja, predsjednica; dr. sc. **Mario Bara**, prof. povijesti i sociologije, član i **Dragan Muharem**, dipl. teolog., član. Zadaća je Povjerenstva od 51 naslova objavljenih tijekom razdoblja od 2019. do zaključno 2021. godine odabrati najbolju knjigu, uzimajući u obzir ponajprije sadržaj i njegovu znanstvenu ili publicističku relevantnost.

Nagrada *Tomo Vereš* za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike bit će svečano uručena u listopadu 2022. u okviru manifestacije Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova. Osim diplome i plakete, nagrada će imati i svoj novčani iznos.

Smotra dječjih pjevača i zborova

SUBOTICA – HGU *Festival bunjevački pisama* priređuje osamnaestu po redu *Smotru dječjih pjevača i zborova*. Smotra će biti održana večeras (petak, 9. rujna) u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Početak je u 19.30 sati, a cijena ulaznice je 250 dinara.

20. susret pučkih pjesnika *Lira naiva*

SUBOTICA – Jubilarni, 20. susret pučkih pjesnika *Lira naiva* bit će održan iduće subote, 17. rujna, u Subotici, u

HKC-u *Bunjevačko kolo*. Za jubilarni susret organizatori su pripremili dvije knjige: knjigu izabranih stihova *Prepoznavanje – Lira naiva 2022.* i *Život je pisma – Antologija hrvatskoga pučkog pjesništva u Srbiji 'Lira naiva' 2003. – 2022.* koje će biti predstavljene na susretu. Na Velikoj pjesničkoj večeri u HKC-u, s početkom u 18 sati, predstaviti će se pjesnici iz Srbije i gosti iz Hrvatske.

Organizatori manifestacije su Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* Subotica.

Međunarodni festival kazališta za djecu

SUBOTICA – 29. Međunarodni festival kazališta za djecu u Subotici bit će održan od 18. do 23. rujna u organizaciji Otvorenog sveučilišta. U natjecateljskom programu naći će se 14 predstava po izboru selektora festivala, profesora dr. **Zorana Đerića**. Predstave dolaze iz Srbije, Rusije,

Italije, Bugarske, Mađarske, Francuske, Hrvatske, BiH, Španjolske, Izraela, Indonezije, Grčke.

Iz Hrvatske je najavljeno kazalište *Mala scena* s predstavom *Velika tvornica riječi* nastaloj po istoimenoj slikovnici **Agnes de Lestrade**, a na tekst **Brune Margetića**. Predstava će biti igrana u nedjelju, 18. rujna, na sceni *Jadran*, s početkom u 19 sati. Režiju potpisuje **Morana Dolenc**, a predstava, kako se navodi, pomiče granice u kazalištu za djecu spajajući opernu, lutkarsku i dramsku umjetnost.

Realizaciju festivala podržali su Ministarstvo kulture i informiranja, Pokrajinsko tajništvo za kulturu i Grad Subotica.

Dani hrvatske kulture u Somboru

SOMBOR – Udruženje građana *Urbani Šokci* organizira manifestaciju Dani hrvatske kulture, koja će biti održana u četvrtak, 22. rujna, u Somboru.

Program započinje u 17 sati kada će na Dječjem odjelenju Gradske knjižnice biti održan međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič*, u okviru kojeg će biti predstavljen i istoimeni zbornik radova. U 20 sati slijedi kulturno-umjetnički program u Gradskoj kući pod nazivom *Na tamburi tanka žica*.

Skupštine HSS-a u Srijemu, prikaz zbirke Ive Prčića

3. rujna 1927. – *Dom* piše da su 28. kolovoza u staropazovačkom kotaru održane dvije javne skupštine Hrvatske seljačke stranke: u Golubincima i Staroj Pazovi. Na skupštinama su govorili **Đuro Rajković**, narodni zastupnik i kandidat za staropazovački i iriški kotar, te **Josip Zlatarić**, tajnik kotarske organizacije u Zemunu. Dodaje se i da je u Gibarcu održan sastanak u kući **Đure Kolarića**, gdje se sastalo preko 100 pristaša stranke.

4. rujna 1921. – *Neven* odgovara radikalskom listu *Bačvanin*, koji je napisao da »dr. **Vranje Sudarević**, bunjevački poslanik, zlonamjerno tvrdi u svom upitu na ministra prosvjete, da su Bunjevci izostali prilikom naimenovanja« učitelja u Subotici. *Neven* osporava tvrdnju i navodi imena vrijednih i zaslužnih učitelja, koji »nijesu

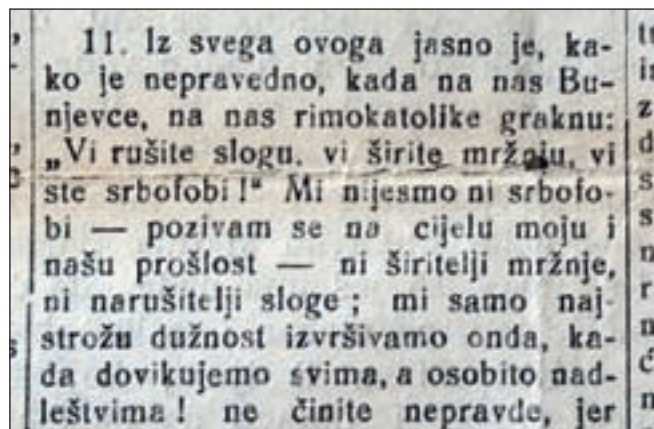

za stalne, niti za zamjenike naimenovani: **Matija Išpanović**, bivši školski nadzornik, **Julije Pančić**, **Janja Komor Lendvay**, a biti će jih po svoj prilici i više«.

5. rujna 1920. – *Neven* piše da je ministarstvo unutarnjih djela za gradskog inženjera u Subotici imenovalo **Otona Tomandla**, brata hrvatskog pisca **Mihovila Tomandla**.

6. rujna 1917. – Zagrebačke *Novine* hvale gospodarstvo bačkih Hrvata: »U zadnje su vrijeme Bunjevci veoma dobro napredovali pogledom na ratarstvo, vinogradarstvo i stočarstvo. Da nije buknuo rat, podigli bi se do zamjerne visine. Šteta samo, što su kasno počeli cijeniti vrijednost kupovanja zemlje. Da su znali to prije cijeniti, Bunjevci bi bili najveći posjednici, jer su prvi nastanili ovu zemlju«.

6. rujna 1921. – *Neven* donosi otvoreno pismo **Blaška Rajića**, koji prosvjeduje protiv oduzimanja samostana somborskim opaticama. Također demantira i »spinove« u ovom slučaju: »Mi nijesmo ni srbofobi – pozivam se na

cijelu moju i našu prošlost – ni širitelji mržnje, ni narušitelji sloge; mi samo najstrožu dužnost izvršavamo onda, kada dovikujemo svima, a osobito nadležnima! ne činite nepravde, jer pravda je temelj država«.

7. rujna 1920. – *Neven* piše da je 5. rujna održana skupština hrvatskih zemljoposjednika u velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Bilo je prisutno preko 100 posjednika, koji su izabrali za predsjednika skupštine **Marka Vukova**. Među govornicima se istaknuo župnik **Ljudevit Budanović**. Rekao je da se »danas svaki otima za zemlju i ako to neće biti tako unosan zanat kao sada«. Kao objašnjenje je dodao: »Zemlja imade pravu vrijednost uslijed radinosti posjednika i to diže njenu vrijednost. Ako nestane volje za rad pada i cijena zemlje«.

8. rujna 1939. – *Neven* donosi prikaz zbirke hrvatskih narodnih pjesama **Ive Prčića**. Podcrtavajući Prčićeve zasluge na polju sakupljanja narodne baštine, dodaje: »Kada se zna da je g. Prčić zemljoradnik i imućan čovik to je njegova zasluga tim veća, tim više odskače. On je, naime, jedini imućan Bunjevac koji radi na narodno-kulturnom polju i koji se žrtvuje za ovaku lipu i plemenitu stvar...«.

9. rujna 1934. – *Subotičke novine* pišu da su subotički Hrvati pozvani na Festival slavenskih narodnih plesova, koji će od 6. do 10. rujna biti održan u Ljubljani. Dodaje da se među subotičkim Hrvatima »povela akcija da što veći broj djevojaka i momaka s tamburašima posjeti ovu rijetku priredbu, gdje će svojom krasnom nošnjom i kolom sigurno probuditi zanimanje mnogobrojnih posjetilaca«.

Izložba »Lica Bačke« Augustina Jurige u somborskom muzeju

Fotografije u kojima se prepoznajemo

Do 15. rujna posjetitelji mogu pogledati 46 fotografija portreta, nastalih širom Bačke u proteklih nekoliko desetljeća

Nakon više mjesta u Bačkoj te susjednoj Mađarskoj, izložba fotografija »Lica Bačke« poznatog subotičkog fotografa **Augustina Jurige** priređena je i u Gradskom muzeju u Somboru. Ovu izložbu realizirao je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji sa spomenutim muzejom. Predstavljeno je 46 fotografija, portreta, nastalih u proteklih nekoliko desetljeća širom Bačke.

Odrazi i osjećanja

Nazočne na otvorenju pozdravio je ravnatelj Gradskog muzeja **David Firanj**, a izložbu je otvorio ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**. Otvarajući izložbu, Žigmanov je istaknuo kako sadržaje Juriginih fotografija, i po odrazima lica i po ambijentu, lako možemo prepoznati i kao vlastite.

»Bačka je podneblje u kojem daljine, ravnice i pitomine određuju bilo naših života. I kao što fotografija uvijek je-

čuje neponovljivi trenutak tako su i lica neponovljivi odrazi duše svakog čovjeka. A životi su ogledala podneblja, podneblja oblikuju živote. Na Juriginim fotografijama, i preko lica i preko ambijenta, vidite sve ono što i sami osjećate: i brigu i radost. I patnju i nadu. I tihu smirenost, koja zrači pozitivno. Prepoznat ćemo sebe u gotovo svakoj, jer Jurigine fotografije su razgovorljive, treba samo zastati i u drugima pogledati sebe, bez obzira na našu dob ili vrijeme u kojima su fotografije nastale, od 60-ih naovamo. To je ono što prepoznajemo kao vlastito. U tome trebamo uživati, ali i zamisliti se. Jedan je Juriga, jedna je Bačka, jedni su ljudi u njoj«, kazao je Žigmanov.

Stari suradnik

Inače, Juriga je dugogodišnji suradnik Gradskog muzeja Sombor. Izradio je fotografije za potrebe muzejskog stalnog postava. Također, i ranije je izlagao u ovoj ustanovi: u okviru izložbe *Stara arhitektura Sombora*, a tu je

predstavio i svoje fotografije staparskih ambara te priredio izložbu »Lica Lahorea«.

Zahvaljujući svima koji su došli na otvorenje izložbe, Juriga je ovom prigodom kazao:

»U ovaj muzej došao sam prvi put krajem 1979. ili početkom 1980. godine, ne sjećam se točno. Doveo me je povjesničar umjetnosti **Bela Duranci**, kasnije moj men-

O autoru

Augustin Juriga je rođen 1947. u Subotici. Član je Udruženja likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti i dizajnera Vojvodine i Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Radeći kao fotograf u Međuopćinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture Subotica (1980. – 1996.) stekao je ugled i ostvario trajnu prepoznatljivost svojih djela jedinstvenim fotografijama vojvođanske arhitekture, objekata i predmeta etnografske građe, posebno onih koji se tiču *Dužijance*. Njegovi omiljeni motivi su subotičko kazalište, groblja, Gradska kuća u Subotici, događaji oko Međunarodnog festivala kazališta za djecu, urbana Amerika, Pakistan, te ljudi i njihova lica.

Objavljene su mu knjige: fotomonografija *Salaši u mom oku* (1997.), za koju je dobio posebno priznanje *Dr. Ferenc Bodrogyári*, monografija *Ris* (2003.) i katalog mađarskih narodnih običaja *Zaostavština predaka* (2000.). Njegove

tor. O fotografijama ne želim pričati, pričat ćete vi s njima«, bio je kratak Juriga.

Minduše s naslovnice

Na naslovnici kataloga izložbe je portret Subotičanke **Ivane Pendžić** s naglašenom zlatnom naušnicom iz VI. stoljeća. Kako je pojasnio umirovljeni kustos arheolog somborskog muzeja **Dragan Radojević**, ujedno i Jurigin dugogodišnji suradnik, fotografija je nastala 2003. za potrebe stalnog postava somborskog muzeja, a da se ilustrira nalaz para zlatnih naušnica, raskošnog dizajna, bizantskog podrijetla, visine 5 centimetara, 11 grama težine. Naušnice su otkrivene 50-ih godina prošloga stoljeća na ciglani u Kuli, a čuvaju se u arheološkoj zbirci muzeja. Navedena fotografija se i danas nalazi u prostorijama te zbirke.

U ime Grada Sombora na otvorenju izložbe prisutne su bile gradska vijećnica za kulturu i obrazovanje **Anita Stojakov** i pomoćnica načelnice Odjeljenja za društvene djelatnosti **Mirela Ivanković**. Izuzetno posjećenom otvorenju izložbe prisustvovali su i mnogi gosti iz Subotice.

Izložba »Lica Bačke« u Somboru otvorena je do 15. rujna.

fotografije se nalaze u monografiji *Subotica* **Boška Krstića** i *Arhitektura secesije u Vojvodini* Bele Durancija. Na temu grada Subotice realizirao je više kalendara, za neke od njih je nagrađen. *Subotičko priznanje Pro urbe* dobio je 2005. godine.

D. B. P.

Susret u Donjem Miholjcu

Gupcu u čast

Protekloga vikenda u Donjem Miholjcu održani su 18. susreti KUD-ova koji nose ime **Matije Gupca**, poznatog vođe Seljačke bune. Zbog epidemije koronavirusa, susreti se nisu održavali u protekle dvije godine te je ovo bio dugo očekivani susret starih prijatelja.

Ove godine okupilo se devet društava iz Hrvatske (Donjeg Miholjca, Gornje Stubice, Slavonskog Kobaša, Sotina, Ilače i Karlovca), Srbije (Tavankut i Ruma) te Bosne i Hercegovine (Bakovići kod Fojnice). Oni su priredili i za-

jednički koncert. Među ostalim, Rumljani su nastupili sa svojim tamburašima i vokalnim solistima, a Tavankučani s folklorasima i bunjevačkim plesovima. Druženje je nastavljeno uz zvuke TS *Panonia*.

Prvi susret KUD-ova koji nose Gupčevo ime održan je 2003. u Gornjoj Stubici, a prema dogovoru, susreti se održavaju svake godine u drugom mjestu.

H. R.

Paorsko veče u Vajskoj

Veselo i raspjevano

Uorganizaciji HKU-a *Antun Sorgg*, u subotu, 3. rujna, u Vajskoj je održano drugo *Paorsko veče*. Večer je spomen na žetvene svečanosti, kada su gazde u selu, koje su imale vršalice, častili svoje radnike poslije završene žetve. Ove godine druženje je zbog niza okolnosti moralo biti malo pomjereno.

Goste na večeri u *Šokačkoj kući* zabavljao je tamburaški sastav *Ladan špricer* iz Golubinaca. Iako je bilo prohladno, gostiju je bilo te su uživali u druženju i glazbi. Ukratko, bilo je veselo i raspjevano.

Ovo je ujedno bila i prilika za promociju kampanje *Znam tko sam* koja se provodi u Srbiji uoči popisa stanovništva. Ovom prilikom u kampanju se uključilo i vodstvo MO DSHV-a Vajska. Gosti na večeri bili su predsjednik DSHV-a i narodni zastupnik **Tomislav Žigmanov** i zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**.

Žigmanov se obratio skupu riječima ohrabrenja i poticaja da se na popisu stanovništva izjasne kao Hrvati i rimokatolici te da kao kao svoj materinji jezik navedu hrvatski.

A. Š.

Završen projekt *52 nedilje tradicijske kulture u Tavankutu*

Iskorak u prezentaciji

Zatečeni u uvjetima korona epidemije, kada se život počeo odvijati na socijalnoj distanci ili online, HKPD *Matija Gubec* i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta došli su na ideju iskoraka u prezentaciji tradicijske kulture kojom se primarno bave: priređivanja izložaba koje »posjetitelji« (prolaznici) promatraju u »pendžeru« (prozoru) spomenute tavankutske Galerije. I to nije bila samo jedna ili nekoliko, već 52 izložbe, koje su se smjenjivale na tjednoj razini. Osim u prozoru Galerije, izložbe su imale i svoju online inačicu na Facebook stranici *Gupca* (gdje ih i danas možete pronaći).

Projekt je nazvan *52 nedilje tradicijske kulture u Tavankutu* i nakon godinu dana završen je, uz prigodno druženje autora i dodjelu zahvalnica na Etnosalašu *Balažević*.

Prva izložba u »pendžeru« otvorena je 27. kolovoza 2021., a za temu je imala povijest školstva u selu i okolici. Ciklus je zatvoren nedavno, izložbom priznanja koje je *Gubec* do sada dobio. A tema je bilo raznih i na pretek: osim onih poznatijih vezanih za Božić i Uskrs, lokalne običaje, prepoznatljivu umjetnost naive u tehnici slame, tradicijsko ruho, obrađene su i teme kao što su šlingeraj, »papučoš«, »špajc«, »šaranje« (ukrašavanje) zidova, vijenci i vjenčane slike, svetnjače, molitvenici, križevi, bičevi i zvečke, čupovi i »đuže«, lampaši i fenjeri, stari tisak...

Koordinator ovog projekta bio je menadžer za kulturu u HKPD-u *Matija Gubec* **Ivica Dulić**.

»Trebalo je izdržati 52 tjedna. *Posao nije bio jednostavan, za čas protrči tjedan dana*. Mislim da smo otvorili dosta tema. Planiramo izraditi katalog ovih izložbi, kao dokument o ovom projektu, a možda i potaknuti mlade da se i oni pozabave nekom od ovih tema. Išli smo i šire od tradicijske kulture, kao i izvan Tavankuta. Uz pojedince kao autore, imali smo suradnju s profesionalnim ustanovama kao što su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ili NIU *Hrvatska riječ*, ali i udruge kulture s ovog područja – UBH *Dužijanica*, HKC *Bunjevačko kolo*, HGU *Festival bunjevački pisama*... Na jednoj izložbi predstavili smo i *Kraljice Bodroga* iz Monoštora«, kaže Dulić.

Na zatvaranju projekta menadžerica kulturnih aktivnosti ZKVH-a **Katarina Čeliković** istaknula je kako fenomen kulture podrazumijeva i trajno bilježenje naslijeđa.

»Od ideje do realizacije nekog projekta put je težak, ali rekla bih da iza ovog stoji pravi podvig. Uspio je okupiti veliki broj entuzijasta, svakoga tjedna bila je druga tema«, rekla je Čeliković.

Kada je u pitanju recepcija projekta na Facebooku, najviše »lajkova« (8.700) imala je izložba *Sveto trodnevlje okom umjetnice Josipe Dević*. Slijede *Svatovske torte i kalupi za pržen šećer* **Marije Gurinović**, **Pere Bedića** i **Tamare Štricki-Seg** te *Božićnjaci* gdje je potpisan HKPD *Matija Gubec*.

H. R.

Uz marijanski blagdan

Žalosno 250. proštenje kapele Gospe žalosne

Pobožnost križnog puta vjernika Petrovaradina uglavnom više nije vezana za javne prostore. Jedan takav nalazi se na Novom Majuru, nedaleko crkve sv. Roka, u Ulici Tome Maretića. Devastirano stanje križnoga puta i kalvarijske kapele, posvećene Gospi žalosnoj, koja 15. rujna slavi svoje 250. proštenje, teško je ustvrditi kada već vrlo rijetki katolici znaju za mjesto gdje se nalazi. Uzrok je tome ubrzana izgradnja pobrđa Petrovaradina, bestijalna devastacija križeva i cijelog prostora 1990-ih godina, ali i promjena namjene ovoga prostora.

Petrovaradinski povijesni izvori kažu da je prva Kalvarija u Petrovaradinu izgrađena na brežuljku između crkava sv. Roka i Tekijske Gospe. Nije trebalo ručno donositi zemlju nego je Fruškogorski reljef pomogao u tome. Sadržavala je 11 postaja, dok je 12. bila sama građevina kapele s tri kamena križa. Križevi su podignuti skupa s kapelom, ukopani u prirodno brdašće, a kapela ispod križeva popločana opekama. Kapela je podignuta 1772. godine, daleko od tadašnjih gradskih zidina, o čemu svjedoči i teško oštećeni natpis na ulazu, a križevi su podignuti 1779. godine. Na otvorenju kapele nazočilo je oko 2.000 vjernika. Ona je mjesto pobožnosti petrovaradinskih katolika sve do II. svjetskog rata, osobito na Veliki petak i na blagdan Gospe žalosne. I danas postoji stari oltar Sedam Žalosti Blažene Djevice Marije, a i prostor podno oltara, za postavljanje korpusa radi pobožnosti Velikog tjednja.

Naime, Kalvarija je 1990-ih pretrpjela znatna oštećenja. Novopridošli stanovnici Petrovaradina su prelazili

vozilima preko prostora i prilaza, a vandali su srušili središnji križ, koji do danas nije obnovljen. Srušene su i mnoge postaje od 12 koje su od crkve sv. Roka vodile do Kalvarije, reljefni prikazi tirolskih majstora, koji su bili postavljeni u postaje na mjesto starih limenih su zamijenjeni, a reljefi su odneseni u tekijsko svetište gdje je 2000-ih izgrađen novi križni put.

Ovo graditeljski impozantno djelo, koje i dalje ima veliki vjerski značaj, nalazi se na parceli u vlasništvu Grada Novog Sada, kojoj je nedavno, zalaganjem urbo-prostornoga planera iz Zavoda za urbanizam Grada Novog Sada dr.

Darka Polića, vraćena vjerska namjena, čime postaje moguće da se ona u budućnosti i zatraži za staru namjenu. Time bi se otvorila vrata mogućnosti obnove Kalvarijske kapele, od vrlo velikog povijesnog značaja za petrovaradinski hrvatski katolički puk.

M. Tucakov

Foto: Youtube, Miroslav Farkaš

Proštenje na Hrvatskom Majuru

Na Hrvatskom Majuru, kraj Gabričeva križa, u nedjelju, 4. rujna, slavljeno je proštenje. Svetu misu predvodio je ovogodišnji mladomisnik i kapelan u Srbobranu i Zmajevu vič. **Dušan Balažević** u zajedništvu sa župnikom domaćinom vič. **Draganom Muharemom**, te mons. **Andrijom Anišićem**, koji je podrijetlom s Hrvatskoga Majura. Već tradicionalno, na proštenju su se okupili sadašnji i bivši stanovnici ovog kraja.

Vič. Balažević se u svojoj propovijedi dotaknuo života sv. Marka Križevčanina kojemu se utječu stanovnici Hrvatskog Majura. »Kada slavimo spomen nekog sveca, različiti osjećaji i stavovi se javljaju u nama. Jedan od

osjećaja koji se može pojaviti u susretu s osobom sv. Marka Križevčanina jest stid. Stid, jer se ipak radi o mučeniku koji je svoj život žrtvovao za Krista, a mi smo svjesni svojih izdaja Isusa. Stid, jer smo svjesni da se bojimo mučeničke smrti. Zanimljivo, o životu sv. Marka se ne zna previše detalja, no jedna nit se provlači kroz cijeli njegov život – bio je samozatajan, nenametljiv. Zapravo, može se reći da je živio skrivenim životom, životom koji je bio redovit, uobičajen, on s 30 godina postaje pravi mučenik.«

Na kraju mise župnik se zahvalio svima koji su doprinijeli da slavje proštenja prođe svečano.

L. Skenderović

Proštenje na gradskoj Kalvariji u Subotici

Proštenje Žalosne Gospe bit će proslavljeno na gradskoj subotičkoj Kalvariji 15. rujna. Svetu misu na hrvatskom jeziku predslavit će ovogodišnji mladomisnik, vikar u Srbobranu i Zmajevu vlč. **Dušan Balažević**. Misno slavlje počinje u 18 sati, a pola sata prije započet će klanjanje na hrvatskom jeziku kao zadovoljština za grijeh psovke. U slučaju kiše, liturgijska će slavlja i pobožnosti biti u crkvi Uskrsnuća Isusova.

.....

Novi župnik u Srijemskim Karlovcima

Novoimenovani župnik u Župi Presvetog Trojstva u Srijemskim Karlovcima vlč. **Matej Perić** bit će svečano uveden u službu i primiti župu od strane dosadašnjeg župnog upravitelja i petrovaradinskog dekana preč. **Marka Loša**, u nedjelju, 11. rujna, tijekom svete mise koja počinje u 10 sati. Velečasni Perić imenovan je od strane biskupa koadjutora srijemskog mons. **Fabijana Svaline** i pomoćnikom rektora biskupijskog svetišta Gospe Tekijske.

.....

Obiteljski dan u Novim Banovcima

U Župi rođenja Blažene Djevice Marije u Novim Banovcima 11. rujna bit će organiziran *Obiteljski dan*. Tijekom svete mise, koja je u 11 sati, molit će se za obitelji, a nakon mise za sve obitelji organizira se prigodno druženje i zabava. Župnik **Dušan Milekić** i župljani su poziv na *Obiteljski dan* uputili i prijateljima iz okolnih župa Zemunskog dekanata.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Prihvatiti spasenje

Čovjek je kruna Božjega stvaranja svijeta, najsavršenije Božje stvorenje. Bog ga je stvorio na svoju sliku i dao mu slobodu. No, čovjek se slobodom nije znao koristiti, pa je već na početku pao u grijeh. Grijeh je tako ušao u svijet, a čovjek je postao slab i grijehu sklon. No, Bog čovjeka nije zbog toga odbacio, i dalje ga voli jer je njegovo dijete, te mu na različite načine želi pomoći da se grijeha oslobodi, poštujući i dalje njegovu slobodu.

Bog nam pruža prilike

Grijeh čovjeka udaljava od Boga i ugrožava njegov put u vječnost, a Bog ne želi propast ni jednoga čovjeka, koliko god grešan bio. Zato je Isus ustanovio sakramente za oprostjenje grijeha, kako bi nam, poslije svakoga pada, pružio mogućost izmirenja s Bogom i povratak na put u život vječni. Ipak, ostaje na nama da sami prihvatimo Božju ponudu spasenja, da budemo iskreni prema samima sebi i priznamo svoju grješnost, te se odlučimo mijenjati uz pomoć koju nam Bog pruža. Koliko god nas voli, a voli nas neizmjerljivo, toliko da je žrtvovao svoga Jedinorođenca za naše spasenje, on nas nikada neće prisiliti na obraćenje i odbacivanje grijeha nego će uvijek poštivati našu slobodu i strpljivo čekati naše obraćenje. Pružat će nam prilike, nuditi šanse, ali ćemo ih sami morati prepoznati i prihvatiti. Prihvatanje prilike za obraćenje podrazumijeva spoznavanje vlastite grješnosti, klanjanje i želju za promjenom. Ta želja nije tek pasivna misao nego aktivan rad na svojem mijenjanju. Kada se to sve dogodi, Bog se po grešniku proslavlja, kao što pokazuju brojni biblijski primjeri, među kojima je najistaknutiji sv. Pavao.

Ljubav i milosrđe

Pavao u poslanici Timoteju svjedoči da Bog nema predrasude pre-

ma bivšim grešnicima nego obraćenika tretira kao i sve ostale pravednike: »Zahvalan sam onome koji mi dade snagu – Kristu Isusu, Gospodinu našem – jer me smatrao vrijednim povjerenja, kad u službu postavi mene koji prije bijah hulitelj, progonitelj i nasilnik« (1Tim 1,12-13). Znamo kakav je Pavao bio prije obraćenja, najrevniji progonitelj kršćana. No, prihvaća Božji poziv na obraćenje, te se Bog po njemu proslavlja. On postaje najrevniji širitelj Božje riječi.

Sveto pismo obiluje primjerima u kojima Bog iskazuje milosrđe grešnicima i prima ih natrag u svoj zagrljaj. Isus je smatran prijateljem grešnika među farizejima, jer je praštao grijehe i grešnicima iskazivao Božje milosrđe i ljubav. I u Starom zavjetu Bog je milosrdan prema grešnicima. Sam izraelski narod, kojega je na čudesan način izveo iz Egipta, još dok je išao pustinjom prema Obećanoj zemlji, mrmlja na Boga i bunio se protiv njega. A kada je Bog pozvao Mojsija na vrh Sinaja da sklopi savez sa svojim narodom, oni, jer Mojsija nije dugo bilo, prave zlatno tele i klanjaju mu se. Bog se na to razgnjevio, ali Mojsije ga moli da oprost i on, naravno, oprašta (usp. Izl 32, 7-11.13-14). Njemu nije u cilju kažnjavati i uništavati, u cilju mu je spasenje svakog pojedinca, jer ljubav ne može željeti propast.

Božji odnos prema čovjeku je do danas isti. Neizmjerljivo nas ljubi i želi nas bliže k sebi. No, čovjek loše podnosi kritike i ne želi priznati da mu treba promjena. Ipak, nismo pravedni koliko mislimo da jesmo i potrebno nam je obraćenje. Budimo iskreni prema sebi i Bogu, te prihvatimo njegov poziv na promjenu, prihvatimo njegovu spasenjsku ponudu kojom nas on želi odvesti u svoje kraljevstvo.

Sačuvano od zaborava

Udruženje građana *Ruzmarin* iz Golubinaca i Etno kuća s *kotobanjom*

Ponosno čuvamo tradiciju naših predaka

Sa željom očuvanja tradicije i narodnih običaja u Golubincima je 2016. godine osnovano udruženje građana *Ruzmarin*. Jedno je od najmlađih udruženja u Srijemu. Ime je dobilo po »ružmarinskom« Srijemu, budući da su Golubinci u općini Stara Pazova, smješteni na razmeđu »svinskog« i »vinskog« Srijema. Ružmarin im je simbol po kojoj je njihov štand prepoznatljiv na svakoj manifestaciji gdje se predstavljaju. Udruženje trenutno broji 22 člana, iako taj broj varira iz godine u godinu. Osim čuvanja starih predmeta i rukotvorina svojih predaka, članovi ovog udruženja izrađuju rukotvorine na sačuvanim starim kalupima po motivima i uzorima starina. No, ono po čemu se ovo udruženje izdvaja i po čemu je nadaleko poznato, jest etno kuća i *kotobanja* (čardak) u kojem se nekada skladištio kukuruz i žitarice. S ponosom ih predstavljaju brojnim posjetiteljima iz Srbije i regije. Etno kuća je prostor koji koriste članovi Udruženja i građani, uz druženje na izložbama i kulturnim događajima.

Prezentiranje tri kulture

Posjetili smo štand Udruženja građana *Ruzmarin* na manifestaciji *Gastro Srem* u Staroj Pazovi. Tamo su za-

jedno s ostalim udruženjima iz Vojvodine izložili stare kućanske predmete, tradicijska jela, stare ručne radove i one radove koje članice izrađuju.

»Općina Stara Pazova je multinacionalna sredina i mi predstavljamo kulturu naroda koji tu žive. Naše članice i članovi su pripadnici različitih nacija. Multikulturalnost i multietničnost krasi naše mjesto. Spojili smo tri kulture. Imamo tradicijske nošnje Srbije, zatim iz Hrvatske i

slovačke nošnje, nošnje tri entiteta koji žive na ovim prostorima. Pokušavamo otrgnuti od ruku zaborava sve ono što su nekada naši preci radili svojim rukama. Sve to ponosno čuvamo. Cilj našeg postojanja ne bio bio ostvaren u potpunosti da se bavimo samo sakupljanjem starina nego se trudimo da sa sačuvanim kalupima i na osnovu modela i motiva starih rukotvorina izrađujemo svoje radove. Naše članice vezu, pletu, heklaju. Drago mi je

da su se mnoge od njih, pogotovo mlađe žene, počele time baviti. Također, sudjelujemo na brojnim manifestacijama, kako u Srijemu tako i po cijeloj Srbiji, ali imamo i prekograničnu suradnju s Bosnom i Hercegovinom i Hrvatskom. Kao predsjednik udruženja sam veoma sretan što je tako, jer me upravo ta povezanost s ljudima čini zadovoljnim i ispunjenim. Smatram da život ima smisla ako gradimo prijateljstva, rušimo granice koje su nam nekada bile prepreka. To je želja svih naših članova u udruženju kao i očuvanje naše tradicije i običaja», kaže predsjednik UG-a **Ruzmarin Mio-drug Erceg**.

Duh starog vremena

Razlog postojanja udruge je upravo očuvanje od zaborava svega onoga što je krasilo stanovništvo Golubinaca u prošlosti. Potaknuti tom idejom, objekt u Golubincima gdje je *kotobanja* podignuta, ugovorom o korištenju kuće, potpisanim od **Ljiljane Galetić**, vlasnice, i Miodraga Ercega, tadašnjeg člana Upravnog odbora Udruženja žena *Vesele Sremice*, 2013.-2014. godine, ustupljen je tom udruženju. Nakon osnivanja novog udruženja *Ruzmarin*, Erceg je krenuo u adaptaciju oba objekta i vraćanju njegovog autentičnog izgleda. Ambar s *kotobanjom* obitelji **Lepšanović** predstavnik je jedne od najvećih dragocjenosti na-

Općine Stara Pazova uspjeli smo je obnoviti. Općina je prepoznala da se time ozbiljno želimo pozabaviti i ponosno predstaviti tradiciju naših predaka. Ja im se i ovim putem zahvaljujem. Uređen je enterijer i okućnica, popravljen je krov. Pored majstora, u rad su se uključili i članovi udruge. Unutar kuće i u *kotobanji* smješteni su stari predmeti, a izgled kuće je ostao identičan kao što je i prije bio. Zidovi su oslikani molerajem kao što su to nekada naše bake radile, a tu su i razni predmeti koji su stari

više od 100 godina. Svi posjetitelji koji dođu počašćeni su starinskim tradicijskim jelima i kolačima i svatko tko dođe može osjetiti duh prošlosti i starih vremena. Imamo jako dobru suradnju s Turističkom organizacijom Stara Pazova. Oni su nam također dovodili posjetitelje i ekskurzije iz raznih dijelova Srbije, a ugostili smo i posjetitelje iz Njemačke. To su potomci predaka koji su nekada živjeli u Srijemu. Organizirali su se i došli u Srijem. Lijepo smo ih ugostili i oni su se sretni i zadovoljni vratili kući. Iskoristili smo pauzu u radu u vrijeme pandemije za renoviranje kuće. *Kotobanja* sada ima novi izgled, a uskoro će i kuća imati novu fasadu, ali nećemo mijenjati prvobitni izgled jer želimo očuvati njenu identičnost», ističe naš sugovornik, pozivajući sve zaintereserane i ljubitelje duha starog vremena da ih posjete.

S velikim entuzijazmom i željom da sačuvaju prave vrijednosti i dragocjenosti iz svoje povijesti članovi Udruženja građana *Ruzmarin* najavljuju još intenzivniji rad na prikupljanju starina, obogaćivanju postava i privlačenju brojnih turista u svrhu što bolje prezentacije svog mjesta, koje je nadaleko poznato po brojnim turističkim manifestacijama kojima Golubinci žele očuvati svoje običaje i duh svoje bogate povijesti.

S. D.

rodnog graditeljstva XIX. vijeka. Pod zaštitom je države i proglašen je kulturnim dobrom od izuzetnog značaja. Gradnju ovog objekta započeli su gazde **Ničifor Niča Lepšanović** i majstor **Petar Štrapajević** 1887. godine, a završili su ga Ničin sin **Boža** i **Petar Dešić** 1921. godine.

»Etno kuća u Golubincima dočarat će vam duh starih vremena i relaksaciju od stresnog suvremenog života. Vidio sam tu kuću 2016. godine i stupio sam u kontakt s vlasnicima. Budući da je kuća bila ruinirana, uz pomoć

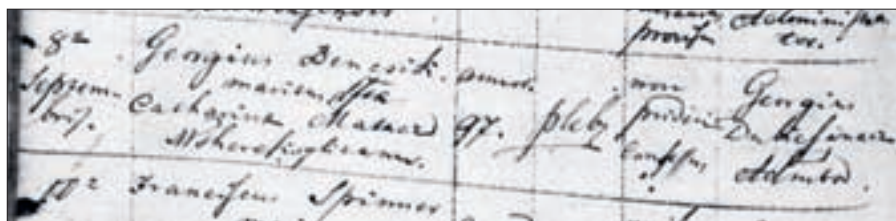
Benčik

U vrijeme osmanske prevlasti u Podunavlju mnoga naselja u pograničnom dijelu Mađarske i Srbije (Tavankut, Aljmaš, Kunbaja, Kaćmar, Mateović itd.) bila su naseljena gotovo isključivo Hrvatima. Kao relativno napredno stanovništvo, Hrvati su držali ogromna rijetko napućena prostranstva pod zakup, koristeći ih za ispašu svoje stoke, koja je u ono vrijeme bila najbolji pokazatelj imovnog stanja.

Obnovom županijskih vlasti, u međuriječju Dunav i Tisa nastaje potreba za većim brojem ljudi, koji bi ekonomski dignuli rečeni prostor. Tako u većem broju nadiru porodice sa sjevera (današnja sjeverna Mađarska i Slovačka). Koncem 18. stoljeća (1770-ih i 1780-ih) pridružuju im se Nijemci, čije naseljavanje potiču austrijske carske vlasti

skupine su, uglavnom, po običaju naslijeđenom iz starijih vremena, sklapali između sebe brakove, mada se već sredinom 18. stoljeća mogu uočavati kumstva između Hrvata i Mađara. Hrvati se nisu samo ženili i udavali u svojoj sredini nego i u drugim sredinama. Veći broj Subotičana našao je svoje srodne duše u Aljmašu, Kaćmaru, Tataházi, Bikiću i drugim sredinama. Naravno, već od druge polovice 18. stoljeća mogu se pratiti »mješoviti« brakovi, u prvo vrijeme između Hrvata i Slovaka kao dvije etnički srodne populacije, a potom Hrvata i Mađara. Naravno, dio Slovaka je već u 18. stoljeću bio ili potpuno ili djelomično asimiliran.

Genealogija Benčika

Tavankutski Benčikovi jedna su od onih obitelji koja najbolje ilustrira navedene promjene u Bačkoj. Njihovo prisustvo u Tavankutu može se pratiti još od druge polovice 18. stoljeća. Izvjesni **Đuro Benčik** je 2. VI. 1777. sklopio brak s **Anom Tóth** (negdje **Futó, Totová, Orosz**). Ona mu je rodila ne-

Đuro Benčik progenitor tavankutskih Benčika umire u 97. godini

u sklopu tzv. jozefinskih reformi. Posljedično, prostor Bačke i šire dobiva multinacionalni karakter, koji održava usprkos asimilatorskim nasrtajima raznih vlastodržaca.

Etničke promjene

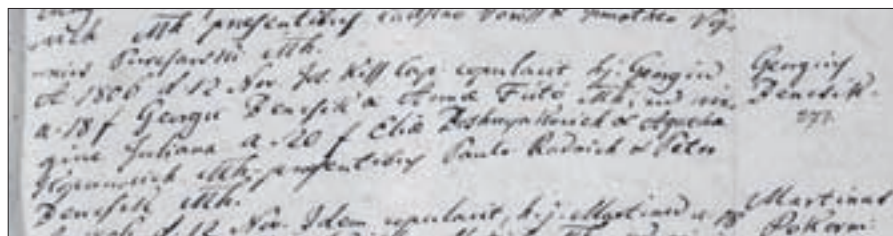
U ovakvoj novonastaloj sredini općinsku vlast, koju su tradicionalno desetljećima pa i stoljećima držali Hrvati, preuzimaju Nijemci i Mađari. Ova tendencija najbolje se opažala u urbanim sredinama (Subotica, Bajmak, Sombor, Čonoplja itd.).

Međutim, u nekim sredinama Hrvati su ostali dominantni. Najbolji je primjer Tavankut i njegovo šire agrarno područje. Ondje čak ni planski provođena jozefinistička kolonizacija nije urodila plodom, jer umjesto da Nijemci asimiliraju i marginaliziraju Hrvate, dogodilo se upravo suprotno. Nijemci su se istina održali u Kunbaji, koja je ušorena na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće, ali već dalje od urbane jezgre, prema Tavankutu, etničku premoć održali su Hrvati.

»Čisti« i »mješoviti« brakovi

U multinacionalnoj Bačkoj u prvo vrijeme nacionalno mješoviti brakovi bili su rjeđi. Pripadnici jedne etničke

koliko djece, među kojima i sina **Đuru** mlađeg. Đuro stariji se nakon smrti prve supruge (2. I. 1823.) oženio **Katarinom Tantoš** (negdje **Matas**) (19. XII. 1823.). Međutim, umro je nedugo potom (8. IX. 1831.), navodno, u 97. godini. Njegov sin Đuro mlađi nastavio je lozu. Oženio se 12. XI. 1806. **Julijanom Bošnjaković**. Već 13. IX. 1807. rođen je sin **Luka**, koji je 11. XI. 1829. oženio **Mandu Pokornik**. Par je imao sina **Marka**, koji je 27. XI. 1865. sklopio brak s **Jagom Vujević Stantić**. Iz ovog braka rođeni su **Antun** (9. VI. 1879.) i **Stanko** (1.

Đuro Benčik mlađi ženi se 1806.

IX. 1881.). Obojica su se oženili 1906.: Antun **Mandom Pavlić**, a Stanko **Marijom Eigner**. U matičnoj knjizi vjenčanih obojica su ubilježeni kao nadničari. Pavlić je bila kći zemljoradnika **Vece**, a Eignerova kovača **Đure**. Antun je pradjed kulturnog djelatnika **Ivice Dulića** iz Tavankuta, a Stanko je pradjed zemljoradnika **Pere, Slavka i Marinka Benčika** također iz istog mjesta.

Aršanj

(ili jedna neobična monoštorska priča)

Ovog ljeta, u jednom od onih najsparnijih dana bez daška vjetra, raspravljajući u najdubljem hladu s jednim zanimljivim Monoštorcem uz prve kapljice »nove« rakije o životnim problemima bliže i dalje prošlosti, na red je došao i značaj jedne obične metle u životu žene. Je li zbog utjecaja »nove« kapljice ili sparine ili metle, moj prijatelj prisjeti se i seoskih vještica. I priča krene.

U vrijeme njegovog djetinjstva, mladosti pa i u doba kada je već dobrano zasnovao obitelj, u selu je, kaže, bilo vještica. Priču potkrjepljuje konkretnim imenima žena koje su po priči bile vještice, koja je bila glavna vještica, a koja njena zamjenica i odmah napominje da su njegove riječi uveliko samo rezultat priča koje je on slušao od drugih, naročito starijih stanovnika sela. Na pitanje kako su se i jesu li se one razlikovale od ostalih žena u selu, kaže da se izgledom nisu razlikovale, no njihov privatni život je bio dosta povučen i za ostale čudan i često neobičan. Priča se nastavlja dalje o dva monoštorska momka koja su htjela ući u to društvo, ali pokušaj nije uspio. Taj pokušaj pratile su čudne riječi, čudni pokreti, vriska i nakon svega odbijanje ovih značajljivih momaka zbog mladosti.

Najviše su se družile među sobom. Kod ljudi koji su bili pod vještičjom magijom u snu su svekrve gušile snaje ili su sni bili zbrkani, ljudi obolijevali od čudnih bolesti za koje nije bilo ili se nije znao lijek. Prisjeća se ovaj Monoštorac dječaćkih dana kada nije mogao spavati, kada su mu snovi bili čudni, a noći prepune straha i strepnje. Majka je posumnjala da je neka vještica stavila magiju na njega te je odlučila pješice, po najvećoj zimi Dunavom koji je bilo okovan ledom, odvesti sina do Batine kod žene koja je po pričama puka mogla skinuti magiju. Bilo je to, kaže, naporno putovanje od desetak kilometara po zimi i zaleđenom Dunavu. Ali ne i uzaludno. Zbog uspješne terapije ili nečeg drugog tek čudni snovi i tjeskoba su nestali. Sjeća se kako se su prilikom »skidanja« magije čule čudne riječi, bljeskanje svjetlosti, a u jednom trenutku imao je osjećaj da lebdi.

Vraća se priča i na metle. Bile su od specijalnog materijala kojeg su u selu zvali »metlinje«. Da bi letjela, vještica je morala imati ispod pedeset kilograma, a letjeti je mogla samo kada se pomokрила na vrh metle. Kretale su vještice prije ponoći, a oko dva-tri sata iza ponoći su se vraćale.

U povratku su skupljale prvu rosu da bi od nje pravile neke svoje napitke.

Cilj je bio Aršanj, mjesto gdje su se skupljale vještice, vijećale, odlučivale, savjetovale se... Bilo je to neko nedređeno mjesto prema Baranji. Selo vještica, s jednim velikim bunarom, gdje se svake noći održavalo sijelo vještica.

To je priča, ali Aršanj zaista i postoji. Aršanj brdo u gorju Vilanj u južnoj Mađarskoj. U tom brdu nalaze se špilje-karnali koji vode u dubinu zemlje, te je ovo brdo po pričama bilo stjecište vještica kroz povijest. Po ovoj priči i onih monoštorskih.

Željko Šeremešić

Ljetovanje za 100 djece

Nakon dvije godine pauze učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, kao i učenici koji pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture ljetovali su u odmaralištu Crvenog križa Grada Zagreba u vili *Rustica* u Novom Vinodolskom. Tako je nekima ljetni raspust produljeno trajao.

Učenici cjelovite nastave, koji su prošle godine završili peti i šesti razred imali su priliku ljetovati sa svojim vršnjacima od 29. kolovoza do 4. rujna, a samo mjesec dana ranije na istome mjestu od 1. do 10. kolovoza boravili su i učenici koji pohađaju spomenuti izborni predmet.

Djeca su po riječima asistentice u obrazovanju pri HNV-u **Nataše Stipančević** imali svakodnevno organizirani program, razne radionice i zabavne sadržaje, igranje, druženje, kupanje, a oni koji nisu znali plivati imali su priliku to i naučiti.

Zabave, druženja, smijeha nije nedostajalo, ali je prvo bilo potrebno svima osigurati ovu mogućnost, za koju predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** kaže kako ove godine nije bila laka.

»Organizacija ljetovanja za našu djecu je ove godine, nažalost, bila teža nego uobičajeno. Obično smo prema ustaljenim procedurama potvrdu smještaja imali već u veljači, no, ove godine je zbog promjena u vodstvu, Grad Zagreb tek nedavno odobrio financiranje smještaja za 50 učenika (umjesto dosadašnjih 100 kako je bilo još od 2002. godine). Ne mireći se sa situacijom da djeca budu uskraćena za sada već tradicionalno ljetovanje, predsjednica Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske pri Hrvatskom saboru **Zdravka Bušić** uz pomoć bivše zastupnice i potpredsjednice Vlade Hrvatske **Đurđe Adlešić**, uspjela je osigurati smještaj za još 50 djece.

Organizacija je naizgled jednostavna kada su stvari godinama uhodane, ali kada morate iznaći novih 13.000 eura shvatite koliko moramo svi biti zahvalni Gradu Zagrebu, ravnatelju Crvenog križa Grada Zagreba **Petru Penavi** i svima onima koji nam kada zapne velikodušno pritegnu u pomoć«, kaže Vojnić.

No, djeca taj teret (kako i treba biti) nisu osjetila. Ona su uživala. A kako im je bilo, najbolje znaju oni sami:

»U Novom Vinodolskom sam se proveo odlično. Uživao sam u svakom trenutku ovoga putovanja, plivajući, radeći radionice i družeći se s novim prijateljima. Ovo putovanje mi je ostavilo jak dojam i zauvijek ću ga pamtiti«, kaže **Kristijan Pelhe**, a s njime se slaže i **Tijana Stantić** koja je rekla kako je ljetovanje bilo super.

»Upoznala sam mnoge prijatelje. Vrijeme je bilo odlično, a more malo hladno. Drago mi je da sam imala mogućnost biti tu«, kazala je.

Slično mišljenje ima i **Magdalena Suknović** koja je rekla:

»Bilo je divno i zabavno. Upoznala sam nove ljude i zbližila se s onima koje sam već poznavala. Radionice koje smo imali s našim voditeljima i animatorima su bile jako zanimljive.«

Osim radionica, djeci je očito sve bilo lijepo, osobito **Mihaeli Elek** i **Ivoni Poljaković**:

»Upoznale smo puno ljudi. Sudjelovale smo na našem 'Eurosongu' i svakoga dana išle na plažu. Za one koji nisu znali plivati imali smo i školicu plivanja. U Hrvatskoj su jako dragi ljudi, a i sama Hrvatska je jako lijepa.«

Dečki se slažu s curama i dodaju:

»Bilo nam je jako lijepo, jer smo upoznali nove prijatelje, a odlično je bilo i jer smo s prijateljima bili u sobi, te je bilo dodatne prilike za druženje«, kazali su **Pavao Huska** i **Josip Svirčev**.

Ž. V.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju višeporodičnog stambenog objekta katnosti Po+P+5 na k. p. br. 1100 i 1101 K. O. Stari grad u Subotici

(naručitelj projekta – MD INŽENJERING SU d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 16. do 22. rujna 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 16. do 22. rujna 2022. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, sunčokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orašnice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju višeporodično stambeno-poslovnog objekta na k. p. br. 2553, 2554, 2555, 2556 i 2557 K. O. Stari grad u Subotici (naručitelj projekta – Milan Kosanović, Subotica) Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 16. do 22. rujna 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204. Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid. Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica. Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 16. do 22. rujna 2022. godine. Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljović. Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 13. 9. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Nagrade UBH *Dužijanica* i Mariji Šabić

Nošnja u svijetu mode

Nagrada za doprinos modnoj sceni *Anny Style Award 2022*. »Čuvari kulturnog naslijeđa« dospjela je u ruke UBH *Dužijanica* i naše svjetski poznate modne kreatorice **Marije Šabić**. Nagrade su uručene 6. rujna u Vrnjačkoj Banji, 11. puta, a povod je i 700. izdanje TV emisije *Anny Style Awards 2022*.

Ova manifestacija okuplja najistaknutije predstavnike i najzvučnija imena s domaće i inozemne modne scene, ali i iz područja kulture, biznisa, turizma...

Bio je ovo svojevrsni iskorak za UBH *Dužijanica*, ali i samu bunjevačku narodnu nošnju, zapravo pokazatelj da je *Dužijanica* na pravom putu i da je zaslužila priznanje

»Drago nam je kada netko prepozna naš trud i rad koji je volonterski i to nagradi. Mladi u nošnji su kao na modnoj reviji prošetali i pokazali naše bogatstvo, što je bilo izuzetno dirljivo. Bilo je oduševljenje gledati publiku koja se divila našoj nošnji, eleganciji...«, kaže Dulić.

No, zapravo sve je počelo od oduševljenja Marije Šabić, koja je detalje s *Dužijance*, koji su je osobno dojmili, podijelila na svom Facebook profilu i tako u svijet mode prenijela dio tradicije koja odiše elegancijom.

»Nešto novo, što me osobito zadivilo jeste ovogodišnje dinamično predstavljanje razvoja naše tradicije i dobivanje novih kvaliteta, a to je između ostalog pojava *cura u bilom* i momaka – *Čuvara Božjeg groba*, kao i brojni drugi detalji koje smo mogli vidjeti posljednjih godina. *Dužijancu* smatram ogromnom modnom revijom na otvorenom i ona je kao takva jedinstvena u regiji, pa i u Europi. Budući da sam iskreno oduševljena *Dužijancom* i našom narodnom nošnjom, koja je sigurno najelegantnija i najotmenija, željela sam to promovirati i pokazati drugima, jer mi imamo fantastičnu kvalitetu u toj tradiciji koja se razvija i koja postaje suvremeni dio modnog izričaja Subotice. Jasno je da naši stari nisu na ovo područje došli u čizmama i lionskoj svili, ali upravo to govori o razvoju nošnje. Mi smo

nešto što bi moglo biti i na francuskom dvoru pretvorili u našu svečanu narodnu nošnju koja i danas traje i razvija se«, rekla je Marija Šabić i pojasnila kako misli da je Subotica kao grad i njen geografski položaj i ranijih godina, ali i danas doprinio modi.

»Subotica, osim toga što je multikulturalni grad, je i interkulturalna. Dostigli smo jedan viši stupanj, a to je prožimanje kultura i preuzimanje najboljih stvari iz kultura drugih u svoju. Mi smo tako dobili kvalitetu koje nema u okruženju. Što se tiče estetskog izražaja to se jasno vidi. Iskorak da se *Dužijanica* vidi i širi smatram izuzetno važnim, da ono što imamo prikažemo i drugima, tu otmenost i odmjerjenost. Moram istaknuti da sam ponosna i zahvalna za svoju nagradu, ali svi su bili oduševljeni nošnjom i pričom oko *Dužijance* i bila sam preponosna zbog toga. Čak mi je njihova nagrada draža, jer su je zaista zavrijedili«, rekla je Marija Šabić koja je dobila nagradu za doprinos i očuvanje kulturnog naslijeđa u svijetu mode.

Ž. V.

koje ovaj događaj i nosi: »Čuvari kulturnog naslijeđa«. Osim toga, ovo je priznanje i Gradu Subotici, ali i hrvatskoj zajednici u Srbiji.

Dodjeli nagrada ispred UBH *Dužijanica* nazočili su predsjednica udruge **Ljiljana Dulić** i član OO *Dužijance* **Miroslav Kujundžić**, kao i mladi u nošnji: bandašica **Katarina Piuković** i bandaš **Dominik Skenderović**, te **Barbara Piuković** i **Nemanja Sarić**, koji su imali priliku prošetati i pokazati svečanu bunjevačku nošnju.

»Na poziv **Ane Pantić-Račić**, koja je za nas čula preko kreatorice **Marije Šabić**, odlučili smo prikazati samo mali segment naše *Dužijance*. Bandaš i bandašica su bili u svečanom *ruvu* (odijelu) uz sve potrebne simbole *Dužijance*, s krunom, žitnim vijencem, perlicama od slame i naravno odjeveni u nošnju, dok je drugi par bio u svili, odnosno *cura u brokatu*, a momak u čizmama, čakčirama, košulji i svilenom prsluku. Predstavili smo samo malo dio naše zahvale Bogu, ali i samu udruhu«, kaže Ljiljana Dulić, koja je u kratkom obraćanju naglasila kako je *Dužijanica* ove godine održana 112. put u Subotici.

Navijanje bez premca

Fenomen Poljud

Posljednji susret 8. kola 1. HNL između *Hajduka* i *Slavena* na stadionu Poljud je pratilo, prema službenom izvješću Hrvatskog nogometnog saveza, 15.108 gledatelja. A bilo ih je i više. S druge strane, na ostala četiri prvenstvena susreta prvoga hrvatskog klupskog razreda, a igrao se i derbi u Zagrebu između *Dinama* i *Rijeke* (5.894), bilo je sveukupno 12.520 gledatelja. Fenomen *Hajduka* i njegovih navijača, *torcide* i ostalih, odavno je poznat i izvan granica Hrvatske, a nedavno su ga mogli izravno doživjeti i momčadi *Vitorie*, te *Villareala* u susretima kvalifikacija za Ligu konferencija. Pritom, potrebno je zbilja dodatno naglasiti, *Hajduk* je u nedjelju navečer igrao protiv momčadi koja po svom renomeu ipak nije u samom vrhu hrvatskog nogometa. Svejedno, Poljud je, kao i uvijek, bio solidno punjen svima kojima je *bila* boja na prvom mjestu.

Navijači, navijanje

Od dolaska novoga rukovodstva na čelu s predsjednikom **Nikšom Jakobišićem** i najboljim igračem **Markom**

Četiri susreta – više od 100.000 gledatelja

Zbog spleta okolnosti (odgode) *Hajduk* je u tekućem prvenstvu odigrao samo dva susreta pred domaćom publikom. Protiv *Lokomotive* bilo je 19.243 gledatelja, kontra *Slavena* 15.108, dok je oba euro susreta (*Vitoria* i *Villareal*) gledalo više od 30.000.

Livajom kao da je još jače zaživio hajdučko-navijački kult u najvećem gradu Dalmacije, ali i diljem cijele Hrvatske. I to ne samo na stadionu nego i konkretno u vidu članske pristupnice koju svaki ponositi *hajdukovac* uvijek rado pokazuje. *Bili* se polagano bliže nevjerojatnoj brojci od 90.000 aktivnih članova (plaćena članarina), jer trenutni saldo je 86.321 vlasnik navijačke iskaznice. Fenomen je to koji raste iz dana u dan, mjesec u mjesec, a nemojmo zaboraviti kako je svojedobno ta brojka bila ispod 40.000. Ali nisu samo brojke važne (iako su u današnjem materijalističkom svijetu gotovo sve), važni su srce i duša koji krase jednog istinskog navijača *majstora s mora*. Španjolski mediji se nisu mogli načuditi kako su prepune poljudske tribine s gromoglasnim aplauzom i frenetičnim navijanjem ispratile svoje ljubimce nakon poraza u play offu kvalifikacija protiv moćnog *Villareala* (0:2). Jer *Hajduk* se voli i kada se gubi, ali se u *biljoj* majici mora boriti do posljednjeg atoma snage. Nedjeljni susret protiv *Slavena* je upravo to pokazao u najljepšem svjetlu. Tribine su na tren zanijemile kada je **Hoxha** u prvom poluvremenu doveo goste u vodstvo, ali su odmah nakon toga pojačale navijanje i bodrenje svojih ljubimaca. U drugom dijelu je uslijedio veliki preokret, a čak tri pričuvna igrača (**Čolina**, **Atanasov** i **N. Kalinić**) plus starter **Mlakar** zabili su za konačnih, velikih 5:1. Vjerojatno će do kraja ove sedmice broj registriranih navijača biti još veći!

D. P.

KOŠARKA

Hrvatska u osmini finala EP-a

Pobjedom protiv Estonije (73:70) hrvatska muška košarkaška reprezentacija izborila je plasman u osmini finala Europskog prvenstva koje se igra u zajedničkom domaćinstvu četiri države. Izabranici **Damira Mula-**

omerovića imaju još dva susreta u sklopu kvalifikacijske skupine D, protiv domaćina Italije i potom Ukrajine, ali im ovaj trijumf, neovisno o ostalim rezultatima, garantira najmanje četvrto mjesto. Budući da se ova skupina križa sa skupinom u kojoj će Srbija najvjerojatnije biti prva, moguće je da ukoliko Hrvatska bude četvrta gledamo susjedski ogled. No, ukoliko Hrvatska bude treća igrat će protiv drugoplasirane iz skupine u kojoj su još, kao objektivni favoriti za osvajanje te pozicije Poljska i Izrael.

VATERPOLO

Protiv Gruzije za polufinale

Kao prvoplasirana u svojoj skupini hrvatska reprezentacija je izborila izravan plasman u četvrtfinale Europskog prvenstva u vaterpolu za muškarce koje se igra u Splitu. Nakon velike drame u posljednjem susretu kvalifikacijske skupine B protiv Grčke (5:5) momčad je imala dva dana za odmor i pripremu za duel protiv Gruzije koja je pomalo neočekivano svladala Nizozemsku i posve zaslužno plasirala se među osam najboljih na Starom kontinentu.

NOGOMET

Dinamo drži vrh

Sigurnom pobjedom protiv *Rijeke* (3:1) u derbiju 8. kola nogometaši *Dinama* učvrstili su prvu poziciju na tablici 1. HNL. Trenutačno najbliži pratitelj *Slaven* poražen je na gostovanju kod *Hajduka* (1:5), što je *bilima* donijelo diobu trećega mjesta s još jednim ugodnim iznenađenjem dosadašnjeg dijela prvenstva – *Varaždinom* koji je protiv *Gorice* (2:1) upisao treću pobjedu. U ostalim susretima *Istra* je doma proražena od *Lokomotive* (1:2), dok je *Osijek* na svom terenu odigrao neodlučeno protiv *Šibenika* (1:1). Na začelju se i dalje nalaze, kao najneugodnije iznenađenje, *Riječani* sa svega pet osvojenih bodova iz sedam odigranih susreta.

POGLED S TRIBINA

Grand Slam

Ovoga tjedna završava se posljednji Grand Slam sezone, US Open u New Yorku, a hrvatski tenis je i ovoga puta solidno zastupljen u društvu najboljih. Veteran **Marin Čilić**, svojedobno i osvajač ovoga turnira (2016.), uspio je ući među 16 najboljih i za prolaz u četvrtfinale borio se protiv trenutačno najveće mlade senzacije – Španjolca **Alcaraza**. Iako je uvijek nezahvalno unaprijed prognozirati, kada budete čitali ovaj tekst turnir će stići već do polufinala, ipak zašto ne pomisliti kako je Čila ovoga puta spreman ponovno napraviti izuzetan rezultat na podlozi koja mu itekako odgovara. Ista je priča i s najboljim hrvatskim teniskim parom **Nikola Mektić – Mate Pavić** koji je uspio izboriti mjesto među osam najboljih, a realno je očekivati ih, obzirom na kvalitetu i sljedeće

protivnike, u polufinalu Grand Slama u New Yorku. U natjecanju mješovitih parova Mate je u četvrtfinalu (nastupa s Kineskinjom **Zhang**), a protivnik mu je još jedan hrvatski predstavnik **Franco Škugor** koji igra skupa s Japankom **Shibaharom**, pa će hrvatski tenis svakako imati predstavnika u polufinalu. Uzimajući u obzir kako je najbolja hrvatska tenisačica **Petra Martić** izborila plasman među 32 najbolje igralice (poražena u duelu protiv Bjeloruskinje **Aza-**

renke), slobodno možemo reći kako je US Open 2022 zbilja uspješan i da samo potvrđuje kako Hrvatska i dalje visoko kotira u najvišim sferama »bije-loga sporta«. Ne tako davno, prošloga mjeseca, **Borna Ćorić** je osvojio ATP turnir Masters serije 1000 u Cincinnatiju i praktično navijestio odličan nastup hrvatskih predstavnika na posljednjem Grand Slam turniru aktualne sezone. Još ako netko ode i do samoga kraja, poput njega, bilo bi zaista fenomenalno. I ovako je odlično. Za sada.

D. P.

Narodne poslovice

Čovjek je rođen slobodan, a posvuda je u okovima.

Greške su kapije otkrića.

Tajna slobode počiva u hrabrosti.

Vicevi, šale...

Žena mi nešto ljuta, pitam je mogu li gledati TV.

Kaže: »Možeš, ali ga nemoj paliti«.

– Dušo, jesam li ti ikada rekao da odlično kuhaš?

– Oh dragi, ne, nisi.

– Zašto onda nastavljaš to raditi?

Mudrolije

Bitka se prvo dobiva ili gubi u srcu, a tek onda na bojištu.

Dva su načina da budete uspješni: svojom marljivošću ili glupošću drugih.

Knjige mogu biti opasne. Na najbolje bi trebalo staviti upozorenje: Može promijeniti Vaš život!

Vremeplov – iz naše arhive

Smotra dječjih pjevača i zborova, 2006.

Iz Ivković šora

Žervanj

Piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi moja. Jevo mene niki ušinio vrat, okrećem glavu kugod kurjak a boli kugod sam vrag. Najviše me žulji to što nisam vridan švragat po avliji, a ni ova moja dvojca pajtaša nikako da dospiju da me obađu. Periša se latio pa bere vrčkove od kuruza oko salaša, a Josko ko Josko: nikad da se sustigne s vrmenom. No, ja tako sam sidim i gustiram da ću inkab ja meni opraviti jedan žervanj ove zime. Šta, kast ćete da sam udaren mokrom čorapom kad se tako čega laćam u šezdest drugoj godini? Al, vite da je tako nastalo vrime. Čovik će opet morat raditi dok je živ, penzije ko zna da će bit, a da vam pravo velim i tribaće je znat istražiti. Jeto, ja na priliku očo izvidit koliko imam privriđeni godina. Po mom računu imam već i priko četrdest lita, a kad sam očo ona mi izvukla iz kompjutora niku dugačku artijetinu a na njoj same nike šifre i brojovi. Lud zbunjenog, a neće ništa da objasne. Kandar ću morat pogoditi fiškala jal prokatora da mi to istraži. No, ja sam taki čovik. Kad nije ljucki, nek ne bude nikako. Opraviću ja meni jedan žervanj i malu krušnu peć, pa će bit zdravog domaćeg kruva a ne kugod ovaj što ga kupimo, naduvan ko zna čime i blid kugod da je bolesan. Pitate se jel znam. Ta, Bože, kako ne bi znao! Ta ja sam tiro žervanj i kadgod još u »Fidelinki«. Još kako se tamo trlo i žito i raž, još sam i zlatnu medaliju dobio na Novosadskim sajmu, al je ostala u firmi a firma se raspala. Cigurno je kogod ukro. Ne virujete? Ta di neće kad su tolike mlinove i silose, a i zgradurine poapali. Di neće jednu medaliju, taman da je kolika velika. Znam ja opraviti i krušnu peć. Ta pomago sam još mojim ranku Lazi Čivutinu praviti kad je majka zapalila salaš. Nije, sirota, zatvorila peć a pod odžakom bilo navučeno fajn ogrizina i iz peći iskočila varnica, očo borme po salaša a i peć se rascvatala skroz pa je ranko opravio novu od ražne slame i sina. To vam ide ovako... Ražnu slamu i sino metne se polak-polak u bunt koliko ga mož obuvatit u šaku, uvalja u razmućenu čistu, žutu zemlju, a onda uvrta kugod užu, pa opet dobro uvalja u žutu zemlju, pa so tim ziđa, a poveziva s vrbovim prućom. Peć se dugo ziđa, istira se dva-tri reda pa ostavi da se osuši i malo stegne jel ako navališ odjedared ondak će se raspuzat. Kad se istira koliko si mislio da bude visoka, metne se od pruća krov, gusto jedno desetak centi, a gori se sveže i nuz to isto ziđa tim bubljama. Na vr se metne zaklopac, sve se umaže blatom s puno plive, a ako nemate plive mož i prikupiti slame i spolja i iznutra. Dočeka se dva-tri dana da malo zacrkne, al da se ne isuši skroz, pa se malo naloži al ne zdravo neg samo da se zapeče. Kad se dobro oladi, oblipe se na nju jutaški džakovi i po njima opet umaže žutom zemljom s puno plive. Taka peć, čeljadi, trva i cio čovikov vik a ne ove komedije što nam uvaljivaje za iljadu i više eura. Ono si ti lipo umazo blatom iznutra svake treće godine i da te Bog vidi. Ne triba ruskog gasa, a vruće da ti cveter izgori kad se nasloniš sideć u zapečku. Vidi kako sam se razdivanio. Ajd, zbogom, čeljadi.

Rič po rič

Mrtavcu poljubac

Piše: Željko Šeremešić

Došo Marin s mora. Znete već kojeg, niki dan sam vam od njeg pripovido, onog najlipšeg što ga vamo na televizije baš i ne volju. No, kad bi se lagali. Koliko sam čo, tušta ljudi ovdale na tom moru kvasu noge jel što bi oni pakosni rekli čvaru se. Pa ku' će čeljadi it neg tamo di lipo, da ne kažem najlipše. To što kažu da su cine ošle nebu pod oblake, da triba dobro pripravit novaca, e to j' problem oni koji bi išli. Niko se tamo ne tira. Jest da sam malo žalosan dočeko Marina, znajuć da će čim dođe i otić na taj truli Zapad. Tamo mu posov, truli Zapad mu koru kruva daje a i tamo triba radit, ne mož živit od linčarenja i gledanja u oblake i njevog brojanja. No, ka j' došo i još s vrati reko da će tri miseca još oštat, da će posov raditi priko one mirakule što zovu lap-top ja ko da sam se priporodio. E, vala da mi ovakog matorog od sto godina poljubila kaka od dvajst ne b' se tako radovo. Mal sam se lecnio na ovo moje študiranje od ljubljenja, da ova moja zna šta mi u glavi dobio bi dobru litaniju. Mislim se taki jedan veliki stručnjak, na takom velikom mistu u firme, što bi rekli, pa ne mora it pazit ko? šta? di? Kako? na poslu i da mu se viruje a da ni tamo. E, to j' za ne povirovat. Kaže ispod njeg skoro iljadu ljudi i on njima može gospodarit ovdale, priko ove mirakule od lap-topa. I tako mi oma taj dan ka j' došo naštudirali da ćemo otić malo do atara, da pogledimo kako j' stanje za koje svi divanu da j' nikako. No, kadgode baš kad ti obi ono ne mož. Vrime narogušilo kadgod bi rekli pokvarilo. Jest da ovaj solnjak od telefona ni pokazivo da će kiša padat kad ono onake kiše, i to četir dana. Mal pada ko da dragi Bog kablovma vodu istresa pa mal ona lipa potijana. A na televizije oma počeli divanit kako će ova kiša moć štagod i popraviti, da će oni što su bacilli kako triba veštaka i imat jer su njeve biljke što bi rekli moderno »još u kondiciji«. Vrtim glavom pa mi se sve ne viruje, mislim se da nam ova kiša prija par miseci bila potribna ko za umrit sade je ko mrtavcu poljubac. I za one što su bacili dosta i one što nisu bacili dosta. Pa i da ga ona od dvajst godina poljubi ne pomaže. I tako ka j' naposlitku stala, krenili. A kad smo stigli u atar, sve lipo vidiš. Bože dragi, Gospo draga dero bi se od muke, ta mal se nisam izvurnio. Kukuruzi do dupeta, ko mala dica, diteljina ritka, ni do kolina, ni miš se u nje ne može sakrit a soja već ožutila, ritka, do kolina, kroz redove mož biciglu tirat. Cuncokret još ko liči, al kad sam ga uzo u ruku on prazan. I Marin vrti glavom pa će: »Bome, dida, nisam mislio da j' baš ovako stanje. Gledim ja i pratim malo kako se vamo radi u poljoprivrede. Vidiš ljudi ko kupuju nove mašine, te se napravi mal-mal kaka nova sorta, zaljivamo, te smo ko što bi rekli »u trendu«, pratimo svit al bome vamo ko da smo u pustinje, još sam kamila da protrče«. »Jest, jest Marne, gleđ redom koliko vode pored nas, Kidoš, Kanal, pa ovaj kanal DTD pa Dunav a kod nas vala ni za tu tvoju kamilu vode, a naplaćat se navodnjavanja i odvodnjavanja svake godine. I, Marne moj, ova nam kiša koja j' davno tribala doć, došla ko što sam i mislio: ko mrtavcu poljubac. Još gorje, da ga vala sto najlipši poljubi ne b' mu pomoglo«, na to ću.

U NEKOLIKO SLIKA FOTO: Klara Dujak

Proštenje na Hrvatskom Majuru

Duvani listići

Gotovo sva nekadašnja jela pripremala su se od sastojaka kojima se raspolagalo u samom kućanstvu. Od raznog povrća koje se uzgajalo u kućnim vrtovima (plodovi, začinsko bilje), voća iz voćnjaka te mesa i proizvoda od životinja koje su se gajile (jaja, mlijeko i mliječni proizvodi).

To se naravno odnosilo i na pripremu kolača i torti. Bilo je tu svega nekoliko sastojaka koji su se kombinirali na razne

načine, no vremenom njihov je broj rastao jer su iskusne domaćice željele pokazati svoje umijeće i ponuditi neki desert svojim najbližima, drukčiji makar po izgledu.

Tako za ovotjedni kolač mnogi možda nikad nisu čuli. Za listiće vjerujem jesu, ali duvane listiće sigurno mnogo manji broj. I mnogi bi vjerojatno pomislili da se tako zovu jer se u njih puše (duva), ali ne, oni su zapravo napuhani (naduvani), tj. podignu se i narastu prilikom pečenja.

Duvane listiće pripremila nam je **Dobrinka Babijanović** iz Tavankuta, koja se, kada se za to ukaže potreba, angažira kao kuharica pri tavan-kutskom HKPD-u *Matija Gubec*.

»Duvani listići su starinsko jelo, ali nismo ih pravili u mojoj obitelji već sam za njih čula tu u selu od starijih žena. Nabavila sam recept i povremeno ih pravim. Nekad, kad su ljudi bili siromašniji, nisu imali toliko sastojaka za pravljenje nekih 'ozbiljnijih' kolača i torti već su ih pravili od onog čega su imali. Duvani listići su bili desert koji se, među ostalim, služio i prilikom održavanja svatova, pa kad su susjedi, tzv. gledači došli vidjeti snašu, s njima su uz piće bili počašćeni. Sada se ovi listići služe u kućanstvima kao desert«, ispričala nam je Dobrinka Babijanović.

Sastojci (za deset osoba):

- 5 jaja
- pola žličice soli
- jedna žličica šećera
- 2 dl mlake vode
- 400-500 gr brašna (mekog)
- mast za primazivanje (dvije žlice)
- mast ili ulje – za pečenje

Priprema:

Žumanjke odvojiti od bjelanjaka. U žumanjke dodati 2 dl mlake vode, malo soli i šećera i to umutiti. Potom dodati brašno (400-500 g) i umijesiti tijesto te ostaviti da odstoji oko 10 minuta. Nakon toga tijesto se razvije oklagijom na debljinu oko 2-3 mm i premaže se prethodno ugrijanom masću na srednjoj temperaturi. Potom se to tijesto preklopi sa sve četiri strane, poklopi se loncem i ostavi da odstoji oko 10-15 min. Postupak se ponavlja, razvije se tijesto, premaže ponovno srednje ugrijanom masću i preklapa se, ali na suprotne strane i ponovno ostavlja da odstoji 10-15 min. Sve to ponovi se i treći put. Takvim savijanjem tijesta dobivaju se tanki slojevi i prilikom pečenja tijesto se lista i podiže. Nakon trećeg presavijanja, dok se čeka 10-15 min, ulupaju se bjelanjci bez šećera. Tijesto se potom razvije, nareže nožem ili mamuzama na manje kvadrate i na sredinu svakog se stavi oko pola velike žlice ulupanog bjelanjka. Zatim se četiri kraja kvadratića spoje iznad bjelanjka i tako se stave na vrelu mast ili ulje da se peku. Količina ulja treba biti do polovine listića, ne treba ih prekriti već se tijekom pečenja oni žlicom polijevaju uljem od gore i kako se polijevaju, tako se rascvjetavaju. Kad porumene, izvade se na papirnu salvetu da se upije mast i pospu se šećerom u prahu.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(olujna, grom, grad, snežna lavina i poplava)

**MILENIJUM[®]
OSIGURANJE**www.mlos.rs
011/ 715 23 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

**ZNAM
TKO
SAM**